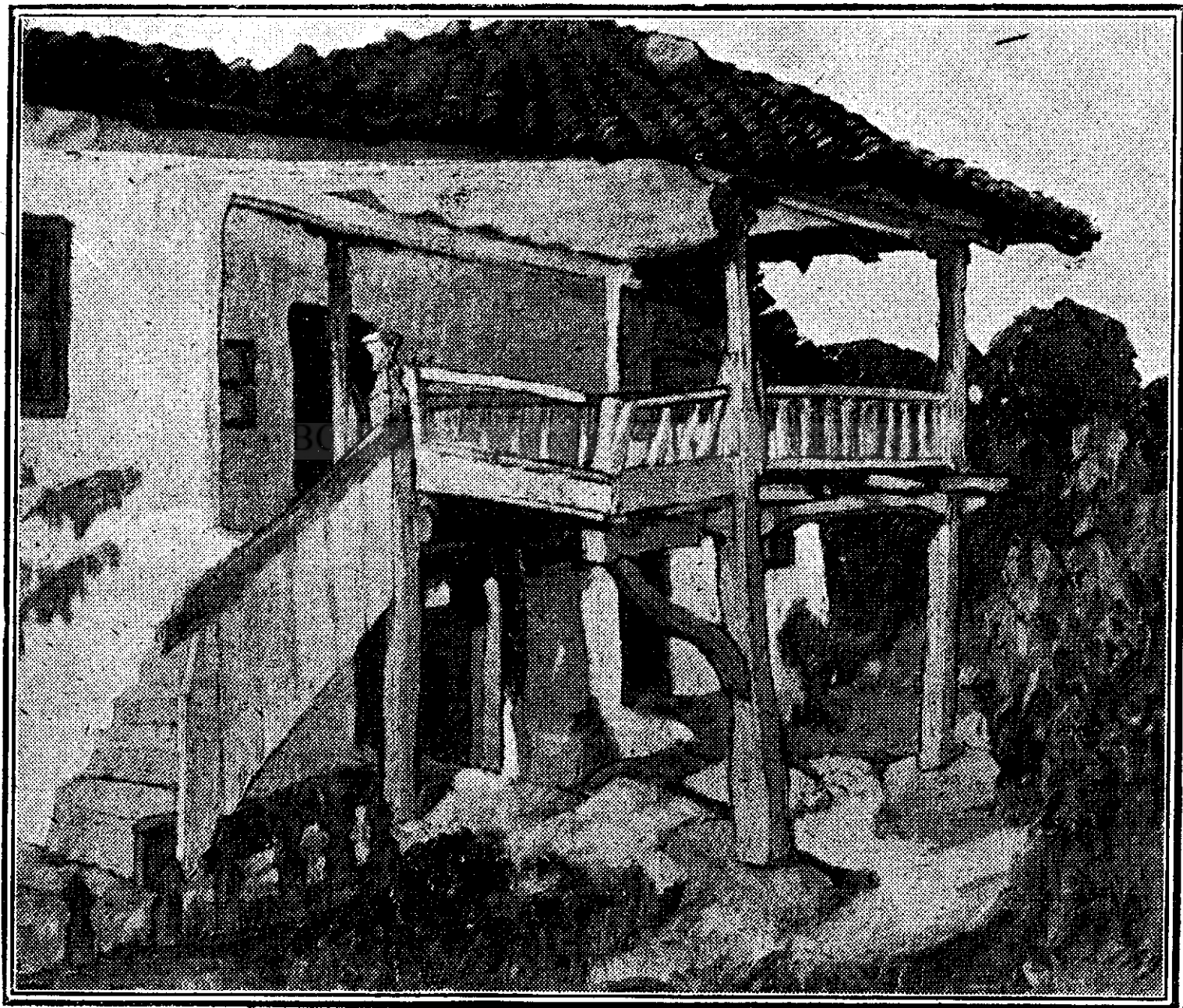

UNIVERSUL LITERAR

L. BIJU : CASA DOBROGEANA

În acest număr : C. NEGRUZZI, M. CELARIANU, SARMANUL KLOPȘTOCK, GIOVANNI PAPINI, AL. MARCU, G. TALAZ, MOLJÈRE, SEB. LEONARD, ION BĂILĂ, PAUL I. PAPADOPOL, EUG. VICTOR, N. MILGU, VINTILĂ PANTA, RUD. A. KNAPP, B. CECROPIDE, N. N. TONITZA și PERPESSICIUS.

An. XLIII, No. 8.
20 Februarie 1927

Lei 5.

N A L B A

Rustica nalbă e sufletul meu,
Nalba cea naltă și rară,
Floarea aceea ce ține în potiru-î meren
Știnsa culoare de seară —

Nici n'o observi, dacă treci fără s'o urmărești:
Ea se ferește de lume...
Castă și mândră, abia de-și atârnă trei flori îngerești,
Șterse sub pulbere-anume —

Nu cânta când răsună de soare grădina,
Trupu-i în vânt, subțirel,
Umbrele când și-or lăsa, înfiorate, cortina,
Vino și tu lângă el —

Ca s'o'nțelegi, ca să simți adînd, cum tresare,
Las'o să-ți murmure singură taina, când vrea
Nu o privi pătimaș, ca pe oricare floare,
Stai împăcat lângă ea!

Poți s'o privești, dacă știi să privești cu tăcere,
Poți să-i surăzi dar cu zâmbete fără flori;
Dacă-o iubești, las'o, mai bine, și du-te...
Pleacă discret.. lumea e plină de flori..

MIHAIL CELARIANU

Nocturnă

Tu iartă-mi gândul care în preșojă ți s'adună...

Pe unde trec, las pete mari de lună
Și mă poartă lelele
Peste colnici de-argint, peste vâlcele,
Și'n sandale-mi intră stelele
Glodindu-mă ca niște pictricele.

Mormintele acum s'au desfăcut
Și luna doarme'n groapă, — ca o moartă.
Un pas ușor spre tine iar mă poartă,
Tărâna mea în trup s'a prefăcut.

Dar geamătul din mine nu s'aude...

Mi-i gândul greu ca niște haine ude
Și vorbele otrăvitoare, toate.
Ți-aduc în brațe umbră multă — și la piept
Buchete de'ntunerec, parfumate.

Și-ai tresărit, că mi-ai simțit muștrarea.
Știi urma pașilor de altă-dată?
Imi smulg din mine inima — jărână toată —
Și frământând-o'n palmă, netezesc cărarea.

În Răsărit un punct se luminează...
Mormintele se'nchid.. Și în pământ,
Sub florile bătute'ncet de vânt,
Sub candelii stinse,
Mortul te visează...

N. MILCU

Vizită fără sens

Lătrat de câine desmățat, slăbit și prost,
Mi-a sfredelit urechile când am venit spre voi...
Scântecia unei stele tremura într-o băltoacă de noroi
Și gândurile mele-și căutau un adăpost.

Dar la pârâu în dosul punții am zărit,
O biată fată scormonind sub malul rupt;
Voia să'ngroape un prunc pe lume-abia gosit
Din trupul ei, de lupta dragostei și nașterii slăbit și supt.

Apoi în vale se certau doi gospodari;
Duhneau a vin și a rachiu și a tutun și a sudori
Și pînă să trec, ei s'an lovit în cap cu pari
Și și-au vărsat din sânge'n drumul tuturoră trecători..

Dece-i în noaptea asta oare atîta răn?
La casa voastră-i stîns și poarta-i jos...
Fior adăuc își face vad în trupul meu
Și-mi mușcă'n gând, și-mi mușcă'n carne și în os

Și noaptea asta doar e-atât de instelată,
Dar încă n'a lueit în suflet nimănui
Măcar scântecia unei stele, ca în smăreul drumului..
Și vizita mi-e fără sens ca nici odată.

G. TALAZ

Despre capitala României

de C. NEGRUZZI

Acum când suntem în ajunul Unirii Principatelor, acestei mari dorinți naționale, credem că nu ar fi de prisos a ne gândi și la chestia viitoarei capitale a României, chestie vitală după socotința noastră, de vreme ce dela rezolvarea ei atarnă mai mult sau mai puțin fericirea țărilor menite a nu mai fi despărțite.

Și mai întâi să începem a cerceta cu amănuntul calitățile și defectele capitalelor noastre existând astăzi, Iași și București.

I

Care fu cauza ce a îndemnat pe Ștefan în secolul XV să-și mute scaunul de la Suceava la Iași? Viteazul domn nu putea priveghea pe numeroșii săi dușmani din reședința sa situată sub poalele munților. El se așeză în mijlocul țării sate. Dela Iași, se putea rezeși cu bravii săi, ca să dea piept, la Răsărit Polonului, Tătarului și Cazacului; la Apus Ungurilor și la Miazăzi Turcului și Românilui, frațelui său.

Astfel Iași deveni capitala Moldaviei și Suceava se părăsi, Iași situat într'un loc sănătos, înconjurat de dealuri îmbrăcate cu vii și livezi, având apă bună și multă, lemne cu indestulare, prosperă până la anul 1812, când prin tratatul de București, în loc de Nistru se făcu Prutul hotar țării, sfâșiindu-se cu acest chip Moldavia în două, și luându-i-se partea cea mai frumoasă cu mare, cetățile, apele, târgurile și satele ei. Rămase deci în marginea țării sub ochii unui puternic vecin, Iași din zi în zi decăzu din mărirea sa.

Așa dar, cu toate avantajele sale, Iași nu mai poate pretinde a fi capitala României. Să-l lăsăm dar ca pe o scumpă relicvie a trecutului, și să venim la București.

II

Valahia nu avu, întru aceasta, nenorocita soartă a surorii sale. La toate invaziile, când se retrăgeau oștile străine, deși sdruncinată, ea rămânea în totdeauna întreagă. Ea nu numai nu pierdu Bucovina și Basarabia, ci mai vărtos prin tratatul de Adrianopol recăpătă și bucățile din teritoriul ei, ce i le stăpâneau Turcii. Așa București pe toată ziua sporă și Domnii săi se sileau a-l face cât se poate mai frumos și mai îndemănat. Ei prefăceau mănăstirile în grădini, clădeau cazărmi și teatre, aduceau mașini ca să lămurască apa Dâmboviței ș. a.

Însă cu toate îmbunătățirile, cu toate silințele întreprinse, totuși București nu putu căpăta calitățile cerute pentru o capitală. Situat într'un șes sec și năsipos, ce nu produce decât pulvere vara, noroi iarna, lipsit de apă și de păduri, — elemente de căpetenie pentru un oraș — fără piatră, var ș. c. l., mai are și defectul moral, că în el, în locul spiritului municipal, clocesc numai intrigile moștenite dela domniile străine, cari alimentează speranțele deosebitelor partide ale doșobișilor Pretendenți.

1) Dâmbovița e apă dulce, dar foarte rea de băut, Nota lui C. N.

III

Iată dar, că București nu poate fi capitala României june, fiindcă a fost capitala Valahiei bătrâne.

Să ne ducem dar la hotarul ambelor țări? Să ne instalăm la Focșani?

Focșanii e merit a rămâne ceea ce este adică o capitală de district, nimic mai mult, pentru că nici un argument puternic nu are în favorul său. Și apoi acelor, ce ar voi a sprijini serios o așa combinație, le-am putea răspunde, că de vreme ce e vorba de Focșani, de ce să nu fie vorba de Tecuci sau de Buzău, care înfațșează mai multe avantaje prin situația lor?

C. NEGRUZZI

IV

Capitala viitoare a României, e însemnată de natură. Galații, situat pe țărmul celui mai principal fluviu al Europei, este singurul oraș care întrunește calitățile toate cerute pentru o capitală. Aprovizionat de toate cele trebuitoare prin două mari vehicule, Siretul și Prutul, cari îi aduc produsele și lemnul de construcție, în curând s'ar face unul din cele mai frumoase orașe, și nu ar mai avea nimic de râvnit Bucureștilor și Iașilor. Dar ce e mai de însemnat, el ne-ar pune în contact cu Europa luminată, și ar face să învie comerțul nostru. Capitala noastră, așezată pe calea ce leagă Orientul cu Occidentul, s'ar face centrul unde s'ar întâlni avuția Răsăritului cu industria Apusului; și când astăzi, cu toate micile noastre opintiri suntem abia cunoscuți lumei civilizate, în curând am căpăta însemnătatea ce merită țările noastre.

Proximitatea Capitalei ar deștepta din letargia în care zac Brăila și Ismailul și partea de jos a României, partea cea mai mănoasă și frumoasă, deșartă astăzi, s'ar împopora ca prin un efect magic.

Mai toate capitalele Europei precum: Stockholm, Kopenhaga, Petersburgul, Dresda, Viena, Constantinopolul, Neapolul, Lisabona, Parisul, Londra ș. a., ș. a. stau sau la mare, sau pe țărmul vre-unui fluviu, care pe lângă salubritate, îndemnează trebuințele sale. Petru-cel-Mare, deși avea în miezul întinsei sale imperii Moscova, orașul cel bogat, cu cupolele aurite, oraș sacru pentru Ruși, pricepu cu agerimea unui regenerator, că în câta vreme nu se va pune în relație cu Europa luminată, oricât ar fi Rusia de mare și de tare, ar rămânea tot necunoscută și sălbatecă, și nu se stânjeni pentru un așa mare interes a părăsi Moscova, călcând și prestigiul și tradiția și deprinderea înțelenită a poporului său, și a alerga la marginea imperiei, omorând chiar și câteva sute de mii de lucrători în marceajele pestilențiale a Finlandei, dar bătăliile se astupară, și Petersburgul se fundă!

Chiar în zilele noastre nu vedem pe Unguri părăsind Presburgul și alergând la Pesta?

VI

Ni se va imputa poate, că ne tragem cenușa pe turta noastră; că cerem Galații pentru că e în Moldova. Am zis-o și altă dată și o mai zicem și acum: când Moldova și Valahia se vor contopi într'o Românie, una și nedespărțită, Galații, Brăila, Ploști, Roman, pentru noi e tot una. Și apoi, dovadă că nu scriem într'un spirit de moldovenism, este că București e mai aproape de Galații decât Iași.

VII

Se mai găsesc unii, cari zic că Galații nu ar fi un punct strategic. Noi credem că acci ce gândesc aceasta, înțeleg strategia așa de bine, cât înțelegem noi astrologia. Oare București deschis din toate părțile, este cel mai favorabil la o apărare, decât Galații cu câteva baterii la port și câteva canoniere la gura Dunării? Lăsăm aceasta să o critice oamnei competenți.

VIII

Mai avem încă ceva de spus. Noi voim Unirea. O dorim și o vom cere totdeauna **rastribus et unguis**, dar voim unire nu anexare. Suntem însă convingși că unirea, cu capitala București, nu poate fi niciodată temeinică. Ea ar pune în joc prea multe interese, care cu tot patriotismul, nu s'ar putea stânge. Nici Munteanul la Iași, nici Moldoveanul la București nu va fi mulțumit; și unu și altul ar regreta orașul ău.

Galații însă ar împăca toate interesele, ar șterge toate antipatiile, și-atuncea Unirea ar fi cu adevărat aceea ce o dorim să fie.

IX

București și Iași n'ar pierde nimic prin așezarea capitalei la Galații. București ar fi tot un oraș mare, Moscova României, oraș de plimbări și de lux, orașul trândavilor și al bogățiilor. Curtea noastră ar petrece acolo iarna, unde ar putea desvâli fastul și pompa, atât de plăcute Românilor; dar București rămâne mulțumit cu atâta, nu pretindă a fi capitala României, că s'ar face vinovat către Patrie.

După ce am expus în câteva cuvinte rezioanele pe care ne-am întemeiat ca să arătăm că o Unire adevărată și nefăjar-

MELANCOLIE

Exodul sângelui

(Subiect găsit în... „Grădina maslinilor“ a lui Guy de Maupassant)

Ziua albă'mi pătrunde în casă
Să'mi deschidă porți negre de gând
Și'mi găsește iubirea plângând
„Și durerea pe suflet apasă —
— Și măntreb: ziua albă-i a cui?
Ziua asta atât de frumoasă
Niciodată — eu știu — a mea nu-i —

„Flori de vis? Flori de umbră stinghere
Ofilite se scutură'n prag
Și parfum de tristeți crește vag
Peste moartea ce-așteaptă'n unghere.
— Cântul vieții afară-a tăcut
Și pe drumuri nimic nu mă cerc...
— Sânt acum și — sânt par'că'n trecut —

Și în noapte'ntelări mă'necunună
Și sânt eu pe știutele căi
Mă alint în răcoare de vâi
Și mă'mbrac în mătase de lună —
—Și mai știu eu pe ce lume sânt? —
Svon de plâns de clopot răsună,
Glas de mort deșteptat din mormânt —

Imi revăd amintiri ca'n icoană
Cum se'nșiră și cresc în nevoi...
— Sânt pe drumuri pierdute strigoi
Ce-am sburat peste vânturi în goană
Viața'ntreagă din nou s'o desgrop...
„Și mă doare trecutul — o rană
Cu dureri cari cad strop cu strop —

„Mă deștept că e ziua și soare
Și iubirea în suflet plângând
Sparge porțile negre de gând...
Și iubirea în suflet mă doare —
— Sus pe culmi însorite mă sui
Ziua mea s'o culeg — ca pe-o floare —
Dar pe ceruri departe în zări,
Cresc din raze de soare'ntrebări...
— Ziua albă senină-i a cui?
Ziua mea s'o culeg, a mea nu-i —

EUGEN VICTOR

nică va fi numai când vom avea Galații
capitala țării, avem bună speranță, că
Alexandru Ioan, domnul nostru, care cu-
noaște mai bine decât noi și Galații, unde
a trăit mai mult timp, și interesele țării,
va face cum va fi mai bine.

Lumina abundentă a unei după a-
mieze de Mai, poleește arid un interior
de literă și tembelism, în vîpia căreia,
își trăesc tragedia înfrângerii, trofee
evocând scri de succese teatrale, între-
zărîte printr'o undă îmbăcsită de vechi-
me; desenuri, plante afixe, arme, co-
roane, statuete.

Armand, după ce a bătătorit salonul
în lung și în lat, se opri o vreme în
fața portretului Soniei, tovarășe de vi-
suri cu ochi deschiși a lui Aventin co-
leg de facultate și de noctambulism. A-
poi se smulse brusc contemplațiunei, în-
tr'o mișcare care trăda părerea de rău
de a nu mai fi avut încă prilejul să-l
mai privească mult timp. Pleca la Men-
ton să se curarisească sau să o adore
mai cu încăpățănare.

Și se sufoca, se sugruma însuși, gâu-
dindu-se cât avea să-l torture depărta-
rea ei!

— Pleci, fericit al altor orizonturi, —
interveni Aventin înăbușindu-și mîh-
nirea.

— Ai și tu, se pripri Armand răsuc-
indu-se pe călcăe, dela Sonia la A-
ventin.

— Să merg și eu? Moștenire, mestecă
apoi Aventin printre dinți.

— Sau neurastenie, fără rimă și ca-
dență, ceace nu exclude însă ideea,
implini Armand care pândise atent pe
Aventin cu râvna de a-l contraria. Căci
nu pentru a se devota... succesiunei A-
ventin părăsise magistratura!

Iar la rîndul lui, Armand, care nu
pierdea prilejul de a-l contraria, îi
sfrigă:

— Dar la urma urmelor cine te-ar im-
piedica s'o reiei? Demisionarea ta pen-
tru regularea moștenirii nu ar putea
provoca oprobiul vre-unei aventuri de
rentieric. Reparația ta la Palatul Justi-
ției nu ar fi decât intenția unei vieți de
burghezie obosită, ca unul ce purtai ro-
ba nu pentru aviditatea remunerației.

— Acum când o iubesc cu toată pu-
terea de care trebuie să se bucure și i-
nima ăstor brațe, cari nu-mi sunt în-
deajuns să o strivesc pentru a nu mai
svăcni desnădăjduită, în nopțile în ca-
re o chem și nu m'aude nimeni?!

Armand se ridică violent, contem-
plând splendoarea de afară, — ce mă-
reață îmi apărea închipuirilor cari nu
știau ce vor și cari totuși așteptau ceva!

— Iar mă ambetezi cu povestea acelu
pierot al cancanurilor care a transfor-
mat pe Catonele dela Charlemagne în-
tr'un maniac al extazului, într'un isto-
vit moralmente — un nechibzuit pen-
tru o patimă mai nechibzuită și toate
astea pentru un foșnet de jupon cîpă-
tat în schimbul unei grații de culisă.
Dar, dragul meu, deji două roluri în
lupta întăetăței ce voești să le-o dai,
socotind că înclin spre acela al pasio-
natului, deși realmente te afirmă deo-
potrivă: părinte și amarez! De altfel
nu ai puțința acestei hotăriri cum nu
ai avut pe accia a alegerii între înle-
letnicirea de rentier și accia a carierei
magistraturii, deoarece, acceptând pe
cea din urmă — și vice-versa.

— Dar rentieria nu e o carieră!
— Evident, o pronie cerească! În
orice caz, subordonată ideei de carieră,
iar nici de cum carierei de... tată de
copil! Aș pune rămășag că acelaș lu-
cru s'ar petrece în cazul iubirii ca și

în acela al apropiatei paternități — la-
mentările pensionărei Odeonului vi-
zând în avântul tău, ivirea fructului
acelor... lamentări. Deci aceleași la-
mentări încetând, acciași pensionară ar
viza dorința reînvierii vremurilor de
adevărată castitate fără copii însă,
sfârși Armand.

— Ciudată senzație!

SARMANUL KLOPȘTOCK

— Senzațiunea renunțării la rangul
de... părinte în profilul aceleiași neclin-
tite pasiuni, sau goana după fiori noi,
în cazul când ți s'ar procura dovada că
paternitatea nu ți-o împărtășește și
cu... vre un alt setos de voluptate! A-
tunci care ar fi regretul carierelor, va-
riind între magistrat și rentier, amarez
și părinte? Aș dori în această din ur-
mă alternativă să cunosc înclinarea că-
inți, pentru ca nu în urmă, să ia cu
mine, muștrarea de a-ți fi hulit iubi-
rea! În orice caz, mai puțin alai pen-
tru apropierea progeniturii!

Și aceste aserțiuni difuze, conchideau
la un soi de învinuire bizară pentru
magistratul care nu le întâlnise nici
când, în atâtea infracțiuni penale. În
cazul cel mai indulgent pentru el, apos-
trofările lui Armand degajau o ironic
de un misticism amar. Și Aventin le
îndepărta aprig.

— Și apoi dacă în dedesubtul bănu-
elilor tale trăește o dorință de falsă in-
drumare pentru dovada cel puțin apa-
rentă că m'ar înșela, atunci subtilita-
tea incriminărilor ar constitui, în cazul
unui insucces, intențiunea unei ofense,
și pe care nemeritând-o, nu o îngădui!

— Oh! dar pentru numele lui Dum-
nezeu, femeile când se găesc în bă-
taia vre-unei rugăciuni, sau mai pre-
cis, a vre-unei implorări grațioase care
să-i excite or cum, orgoliul ei de curte-
zană, nu se abțin de a povesti multe și
miraculoase întâmplări, minuni mari
dragul meu, — tragediile trecutului
împăienjenit! Îngrijește-te dar de ceva
însinături și nu uita rugăciunea reve-
toare, sfârși cu trufie Armand. Pianul
de alături care murmurase toată vre-
mea se opri brusc, strivind cel din ur-

mă suspin al claviaturii sub pautofii de atlas care se apropiu, aducând pe Sonia într'un vestmânt suav, purtând proeminența unei usoare sarcini.

— Nu e adevărat, sberă Aventin, nu este așa? Vreau să zic că voi nu spuneți nimic, chiar când sunteți rugate!

— Dar ce ar fi cu puțință mai mult de spus, — poate numai născocind — chiar și fără a fi rugată, decât că te iubesc și iar te iubesc?

— Nu ar fi înfrângere mai sgudui-toare pentru biata-mi inimă care te-a încrustat în adorațiunile ei!

Sonia se îngâmfa. Reflecta chiar, cu orgoliu, că spectatorii ei neînțelegând o astfel de taină, Aventin ar trebui să se prosterne fericirii ce-i urzea clipa în care ea, înduioșând atâtea suflete dincolo de rampă nu făcea altceva decât să extazieze însăși sufletul lui, în schimbul oricărei alte dovezi de iubire! Se flata astfel singură, înăbușindu-se de o voluptate stranie. Mai departe, să gândească chiar, că egoismul fericirii amantului ei se opunea cu îndârjire, deoarece, această îngăduință, ca și pasiunea ei, erau imense ca sânul oceanului, ca și oglizile lui și în cari toate celelalte iubiri inoportune, își găseau sfârșitul în naufragiul său!

Dar Aventin îi turbură oarecum vanitatea, amintindu-i că unul dintre acești îndepărtați dela risipa grațiilor ei, trebuia fatal să cunoască profunditatea acestui ocean de fericire — Armand! Și nu ezită să-și arate această teamă, ceace făcu pe Sonia să interviev:

— Dar bine risipitorule de clipe dulci, de ce să le cheltuim într'astfel, ocupându-ne de alții?

Apoi jonglând firul ideii de care Aventin ar fi putut să profite pentru a o sustrage dela vre o replică meșteșugită:

— Notarul mă întrebă dacă au să mă întârzie actele? Vai, trei luni de așteptare, pentru celălalt micuț de Aventin! Da, strigă apoi cu efuziune, am nevoie de astfel de fiori! Cu ei îmi alinau întârzierea ucigătoare, care mă ține încă departe de voluptatea beatitudinii! Și tresărind:

— Dar cine oare mă înțelege în pornirea mea neînfrănată? Cine știe... Poate că... nici el!

— Desigur, sări Aventin mușcat de șarpe, venind spre Sonia! Nici el!

Și Sonia făcu un gest de nehotărîre, studiat, un gest straniu din a cărui tălmăcire reșea pare-se, că, Aventin ar fi voit să se refere la Armand, când, în realitate Sonia prin accesul ei de nostalgie subită, evocase doar întârzierea nasterii!

Și Aventin adaugă cu desamăgire:

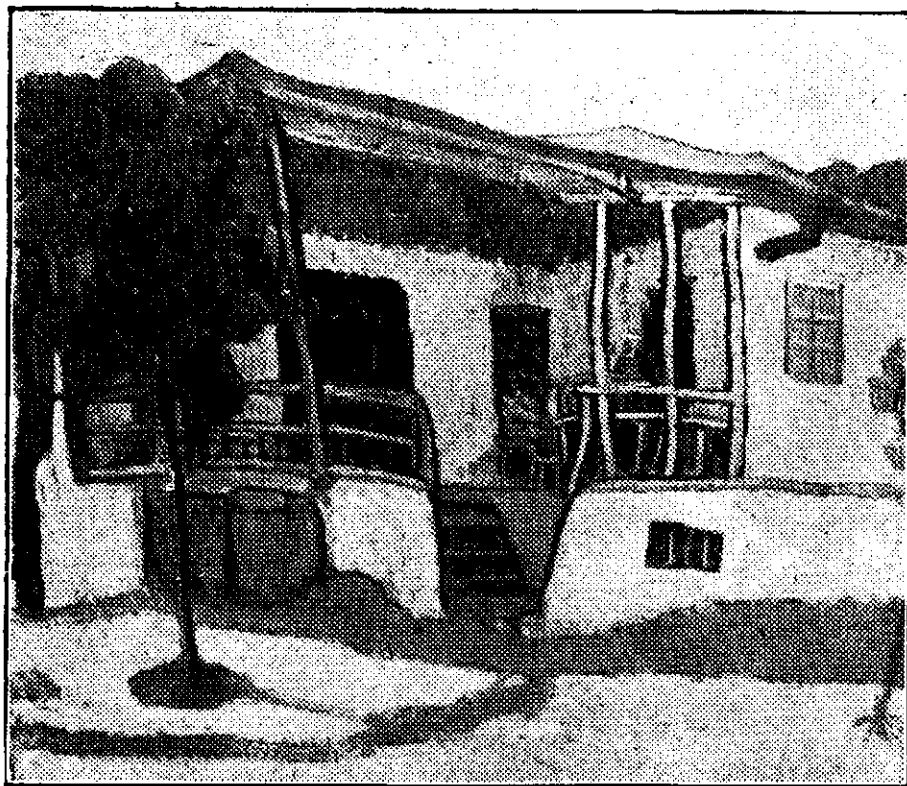
— Altfel nu ași fi înțeles niciodată cum mă-ar fi fost îngăduit să te căștig!

Și indignarea lui se precipită:

— Subtilitățile în dragoste sunt portite prin cari adeseori briza îndoelii, aduce ceva din nestatornicia oceanului în pântecul cărnia îmi hotărâi mai adineauri fericirea: acea adiere găsind cam șubrede zăbrelele, le-a năruit, desgolind realitatea. În modul cum ai definit rolul spectatorului în cugetul tău, am simțit adierea unei șovăeli, abil utilizată în serviciul argumentării temeiuciei fericirii mele!

Și fără a da răgaz Soniei:

Dar este vorba de un fel de intortochiare meșteșugit dedusă din indiferența cu care trebuie să-dobori pe gogomanii de dincolo de rampă, prin subtilitatea unei maniere de a contura aparent, forma acelei chimere care îndreaptă tamplele spre revolver și pe care aman-

L. BIJU: PEISAJ

ții nedreptățiți au botezat-o „Iubire“!

Sonia amuțise. Dar se îmbărbăta documentându-și că amorul-atât pentru victime ca și pentru creatorii lor, nu este altceva decât halucinațiilor unor stări psihice de o clipă, cari nu deduc la responsabilitatea moralului și nici la înălțarea prestigiului sensibilității; cu alte cuvinte această pândalnică de nevroză pe care Romeo a botezat-o pasiune, nu-i opera năstră individualistă. Sonia retrăia astfel fiorul care le sfâșiasse respirația în seara debutului la Odeon, atunci când inapoi dramei, din instinct concepea o alta: drama înfrâ-firei lor.

— Așa este, împlini Aventin. Fiorul s'a conceput între două drame și care s'au stins una prin alta: drama în care mi-ai apărut nălucirilor — drama în care s'au deslușit acele năluciri și pe care tu ai numit-o oceanul fericirii mele. Pentru că aceste două întâlniri să se poată bucura de toată desăvârșirea lor trebuie ca fiorul care le-a slujit într'ariparea, să se bucure de întreaga lor lealitate!

— Intocmai, întări Sonia, aceasta a fost însăși sensul fiorului!

Dar Aventin îi ignora argumentarea:

— Omul e plecat în vrerea unei legi care se repetă; scânteia dragostei este apanajul unei legi care nu are rost decât acela al exaltării unei anumite părți din viață: adolescența. Ce rămâne din opera primei legi? Tărâna de pe fundul mormintelor goale! Ce rămâne din opera acelei de a două legi? Resemnarea, turburată când și când de pachetelul de bilete dulci, — iată dar față în față două voinți distincte, cu forțele lor distincte și care au totuși unul și același epilog: „Uitarea“, orcât de suav ar fi mirajul acelei scânteii care precedează dragostea oricât de miraculos ar fi tiparul în care se sbate făptura pentru a naște omul!

— Refren fals al unui temperament pesimist scotind măreția logicii după ma-

reția imaginației a cărei exagerată fecunditate reduce frumusețea firei și pentru care nu avem brațe îndeajuns spre a o aduce întreagă la sânul nostru — se tângui Sonia într'un oian de reverie subită, amestecată cu o nuanță de amărăciune.

— Cu tot cortegiul ei de minciuni, complectă Aventin!

— Să o adorăm ca o compensație, cu toată falsitatea ei!

— Fie, dar cu toată deșertăciunea pe care o aflăm mai târziu, în zâmbetului suspinului unei femei, sau în expirarea unei violete! Cine știe dacă nu împărțeam același cult laolaltă cu toți gură cască, la Odeon, în seara în care închipuirea mea te căuta stăruitor, deși voiam totuși să te am etern, în fiorii așteptării!

— Nu mai înțeleg!

— Și apoi rana e mult mai atroce când departe mult de bănuială, scotocind întâmplător sertarul iubitei imprudente, găsești pachetelul parfumat al scrisorilor de dragoste, din care curge o grindină religioasă de jurăminte, zărită la orizontul unei zile în care nu s'a vorbit de cât de lealitate! Atunci neavând puțința răzburărei, zâmbim cu lacrimi pentru a reînșina orizontul amenințat — dușoș'a ironiei!

— Nici odată nu am reflectat la o contrarietate în paguba principiilor tale; o reprimare chiar, când am găsit-o oportună, am exprimat-o printr'o alintare, sfârși Sonia cu o mână pe umărul lui.

Aventin care primise această apropiere agasat, privi în gol, trecând la birou.

— Voesc să zic că, de cele mai multe ori, anumite reflexii cari din nefericire scapă rațiunii, au, ceva din simptomul unei presimțiri stranii care anunță dezastru!

— Dar ești de neînțeles strigă Sonia, trimițând spre Aventin sulitețele unor priviri congestionate.

— A înțeles-o el în locul tău, se precipită Aventin! În orice caz, este o nerușinare să-l evoci într'o astfel de atmos-

feră, înlăturând destul de slab bănușile mele!

— Dar trebuie să-ți fie etern recunoscătoare pentru mărinimia ce ai avut de a-mi simplifica atât de minunat hotărîrea, izbucni Sonia. Credeam că aceste ocări aveau să lovească în nevinovatul care încă nu te aude spre a mă răzbuna! Mi bine îl voi înlocui eu până ce lui îi va veni rândul!

Aventin se ridică palid, în vreme ce Sonia aducând mâinile la gură, urlă aproape:

— Te-am înșelat bolnavule de netămăduit!

Și se târâ spasmotic pe călcăe, îngrozită de privirile îndobitocite ale lui Aventin, care o urmărea eșit din minți, în vreme ce Sonia, sleită de puteri, se prăbușea sbierând:

— Sceleratule ce ai de gând?

— Să strivesc pentru a fi aminti cândva o naștere mârșavă, ăst adăpost scârnav în care clocoteste de nerăbdare acela care are „harul“ să poarte până la sfârșit, nelegiuirea de care ai să fii scutită:

Și fixând pântecul Soniei:

— Rămâi aci, vâstar otrăvit, aci în vinele în care ai supt sânge spurcat, pentru ca odată să-l treci omenirei drept nectar!

Și incremeni cu un picior deasupra Soniei.

— Nu, nu este al tău, mugi Sonia agățându-se de el. Nu tu ai dreptul a hotărî de viața lui! El, Armand acela pe care l-am trădat cu tine, este părintele lui, iar acesta care suspină sub călcăiul tău, este copilul lui! El deci are dreptul a ne ucide pe toți: pe noi doi care l-am înșelat în complicitate cu acesta care moare acum în mine, și pe acesta, care, dacă se va ivi cândva, va avea să confirme perfidia tuturor trei!

Și Sonia se sfârșea, în vreme ce Aventin se sufoca într'un extas de îndobitocire.

— Desigur, putu să îngâne Sonia într'un târziu, dacă ar fi fost al tău, atunci pântecul acesta i-ar fi purtat sarcina mai de mult! Cinci ani!...

Dar Aventin reculese avu în priviri o limpezime stranie de resemnare înăbușită și care îl însenină, îl regeneră îndată, trimițându-l spre ușa de unde venea decepția finală.

— Scoală, putu să îngâne într'un târziu, ia-ți lepădătura de aci și poart-o în pântecul care oricât de înșos ar fi, e pântecul unei mame!

Și Sonia se prăbuși într'un răget surd.

După 20 de ani dela ruptură, în chilie abatelui Aventin în Garandou lângă Toulon; chilie de abate cu stare, exilat aci mai mult pentru înmormântarea unui trecut netrebnic, decât pentru ispășirea unor greșeli ale tineretelor frivole și cari impun adesea ori sufletelor de el'tă, asemenea închisoare de bună voie.

Dar totuș, din imperiul celei mai suverane uitări de sine, rețea nota unei cucernicii pioase, alături de urmele unei extravagante care amintea împăiejenitele indeletniciri artistice ale lui Aventin călugărit, autrenând însă nota religioasă și făcând-o chiar să predomine: un crucifix de palisandru, un pupitru abrupt, de rugăciune, stropit de rubinul candeliei, flori sfinte uscate, volume, embleme religioase, lângă aceeaș panoplic și aceeaș mandolinetă din salonul dela Paris; spre răsărit, portretul Soniei; pe brăul vetrei mușcate și calomfir.

Și peste tot lumină și liniște, lumină aridă și moale, lumina caldă și ifanată a călugăriei păstrând mireasa altarului,

a bibliei și a siragului de mătâni, năvălind într'un torent de irizări și poleind fața de masă, lavița și honeta mamei Gentta, care împletește calmă în aljlocul firimiturilor astea sfinte și după prânzul acesta grandios a cărui tihnă este slab întreruptă, când și când de un suspin de privighetoare care se scurge într'o undă a cerului de Mai și de cântarea monotonă a cucului din toracele dogit al pendulei, care își silabisește numele la fiecare sferț și jumătate de oră.

— De, bobogani mama Gentta, după ce sfârși de inumărat bătăile primului sferț de oră din ciocul pasărei, se pare că și năravul se moștenește și se moștenește cu plăcerile asta și cu durerile lui! Tot ce este mult, nu este bun și tot ce nu e bun, se chiamă nărav!

Apoi pomenind din avânturile abatelui:

Tatăl meu a închis ochii cu brațul pe patul fierbinte al carabinei într'o ploaie de sifari; eu, imitându-l, voi muri cu brațele pe frânghia năvodului într'o înghesuială de lupi de mare și mreie!

Și după ce a întors cheia din coada cucului:

— Năpăstuiților, ce aveți să vă faceți fără punga părintelui?

Cine are să vă mai mângâe ploapele bosumflate de vâicăreală? O ruină se va alege de voi, nătângilor, nu altceva!

Căci adesea abatele spovedindu-se bătrânei Gentta, înfățișa acesteia preoția ca pe un apogeu al divinității suverane, făgăduind acelor cărora avea să le împărțesească din harul celui ce-l trimisese spre săvârșirea poruncei, toate binefacile răscumpărate prin rugi și pocăință.

Și slujnica călugărului adăogă cu etan:

— Ce rană sfântă! Dar uite vezi, nu mi-ar conveni de loc să nu mai am pe cine sluji! Incumetarea în luptă — năravul mărei, îmi redeșteaptă amintirea părintelui stăpânului meu și spectrul golăimeii de aci.

— Ahaaa strașnică goană și pe ziua de azi, apăru sbierând abatele urmat de un gârbov care se prăbușea sub un coș cu vânat de mare. Apoi către mătușa Gentta:

— Imbelșugată zi, maica mea bună;

chiar acum un lup întreg de mare, dar numai în unt!

Și fără ca bătrâna să aibe vreme să explice abatelui că în dulap mai era rasol care se rânțea:

— Ei, dar nu e vorba de vre-un sacrilegiu adus canoanelor! Osebit de astă, doară numai din cuminecătura au să se înfrupte înfometaji noștri?

Și svârlind tricornul pe așternut, urmă cu efuziune:

— Pre legea mea, o șansă mai darnică nici că am întâlnit până acum. Am îndestulat întregul port.

Și privind în gol, cu nehotărîre:

— Haiducii vremurilor străbune desbrăcau poporul întârziat pentru a acoperi pe cei goi. Fără indoială, era o nedreptate la care voința cerească se împotriva. Totuș, pentru aceeaș voință, nedreptatea era mult mai mare, lăsând în des-nădejde norodul inflămăzînt.

Și ridicând ochii spre cer, înaintă spre pupitru prosternându-se în inserarea care investimănta rugăciunea abatelui într'o reculegere care îi îndumnezeia reculegerea.

Apoi către slujnica care pășea cu smerenie, după ce se smulse dela pupitru, apucând-o de mână:

— Tocmai sfânta mea tovarășe, am în clipa asta atâta nevoie de apropierea ta: rămâi aci, mi-e sufletul împovărat!

Și așezându-se amândoi pe laviță și privind atenți crucifixul:

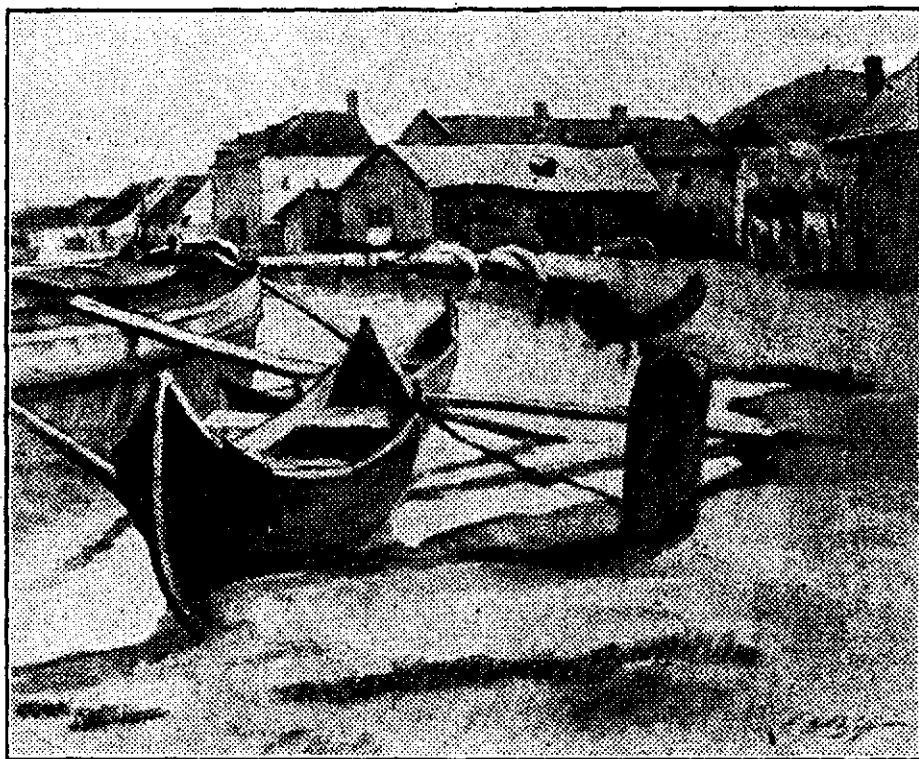
— De așa fi cu semenii mei, precum el a fost cu însuși cel ce i-a târguit cămașa! Fericiți cei adăpați din înțelepciunea îndrumărilor lui!

— Haide prea cucernice, potolește-ți indoiala, cina își așteaptă binecuvântarea și apoi, o veste care pune o notă lumească în chilioara noastră; e un om abătut la poarta sfînției tale!

— Sărman osândit, fie bine venit în desorientarea asta. Îi dau îngăduirea pe care acest Dumnezeu fără pereche a dat-o cândva omorătorilor lui! Haide, fă să intre, mamă Gentta, aci unde va găsi îndulcirea rănilor.

(Urmează)

SARMANUL KLOPSTOCK

Drepturile mele

GIOVANNI PAPINI

Aceste lucruri ⁽¹⁾ am vrut și mi-a plăcut să le spun întru luminarea acelor care m-ar putea apostrofa — au și făcut-o! — în chipul următor: Cum ai pretenția să scrii despre Carducci ca om, tu, care nu l'ai cunoscut?

De-ar fi aceasta o predică legitimă, apoi atunci toți aceia care-au desemnat ori schițat, ori sculptat chipurile marilor oameni din trecut, după atâta amar de vreme, ar fi smintiți ori neobrazăți: cercetați în care din aceste două echipe trebuie înscris Carducci însuși, căci și el pe vremuri a scris despre Parini ⁽²⁾ și despre alți poeți, priviți ca simpli muritori.

Nu l-am cunoscut și cred că-i mai bine să fie așa. Căci pentru a pricepe cum se cuvine pe un om și taina lui — orice om mare trebuie să aibă cel puțin una — nu-i de ajuns să stai de vorbă cu el și adesea n'ajunge nici măcar familiaritatea neîntreruptă. Cei inferiori prin merito ori vârstă nu pot prinde liniile autentice ale unui portret moral, în timpul vreunei rare ori incurcate conversații, în care cel mare — adesea, — stă la largul lui, iar cel mic, plouat și ca pe ghimp. Prietenii de aciași vârstă, ori cei mai tineri ridicați până la cinstea întimei familiarități, isprăvesc prin a vedea și mai puțin: știu o mulțime de amănunte dar obiceiul conviețuirii ascunde ori face să se piardă din vedere caracterele esențiale. Fără a mai vorbi de respectul și dragostea — ochelari prea binevoitori și unicolori.

Cine nu l'a cunoscut în carne și oase, pe-acel om, ocupă poate un ungher mai prielnic ca să-l vadă, așa cum se cuvine. Și nu-i rău ca între istoriat și istoric să fie la mijloc o întreagă generație. Generația de-o vârstă cu cei glorioși, ori e prea înflăcărată, ori prea dușmănoasă; acela care urmează imediat, se trândăvește în venerație ori reacționează față de faima stabilită, cu îngâmfarea firească tineretului; singură cea de-a treia poate ajunge la dragostea dreaptă, la dreptatea plină de dragoste. Din această a treia generație, față de Carducci, fac parte eu și trag nădejde că voi putea dovedi în fapt adevărul teoriei mele.

Chiar eu. Dați-mi voie să spun că o oarecare afinitate nu strică spre a înțelege pe-un om. Și lăsați-mă să adaog că nu știu să mai fie vre-un altul, printre cei de seama mea, care să se apropie, din anume laturi, de Carducci, mai mult de cât prezenta și puțin modesta-mi persoană.

Totuși nu vreau — viez și în fine brătăceii topăitori cari pentru c'an studiat la ⁽³⁾ ori pe cărțile lui Carducci cred că s'au prujit la acel soare; potolească-se cele două proaspete zburătoare abruzeze ⁽⁴⁾, prăvăghetoarea tare n solfeggi și

cucuveaua filosof, cari s'au pus luntre și punte să fie încoronați și unși drept urmași ai lui Carducci, șoim sălbatic, prin străduința brabeților și scatiilor respectivi — eu nu vreau nici în ruptul capului să mă asemușc cu Carducci. Atât ur mai trebui!

Sunt un tip în felul franco-grecului poet Moréas și-mi place să repet adesea deviza lui: „Je ne me compare à personne“. Iar de faptul că aș semăna prea mult cu Carducci, aș fi primul care să se plângă, de oarece ar însemna: sunt făcut după chipul altuia, n'am nimic al meu!

Nu; nu mă compar cu Carducci. Dar cu toate astea, de nu suntem frați și nici măcar veri după mamă puțină rudenie ne leagă: au văzut-o și alții în afară de mine ⁽⁵⁾.

Dragostea pătimașă pentru poezia pură și adevărată; ura satanică față de orice tiranie morală, religioasă ori politică; înclinarea de-a sfășia ori de-a batjocori pe cei ce caută să pară mai mult decât sunt admirați mai mult decât merită, ori își bagă nasul în lucruri pe cari nu le pricep și deci, într'un chip ori în altul, se dovedesc cât se poate de indicați pentru batjocură și ciomăgeală; patima feroce pentru divina și porceasca noastră Italie, care atâta de bucurso se vedește prin muștrări și ocări; scârba față de orice „arcederio“ ⁽⁶⁾, sentimentală, romantică și umanitaristă, care pustiește și otrăvește viața și arta din țara aceasta — aceste pasiuni și aceste sentimente de ură zăceau în Carducci și zac tot atâta de vii și puternice în mine.

⁽¹⁾ Printre aceștia, G. Prezzolini în „Discorso su G. Papini“ — Fircuze, La Voce, 1912, cfr. și E. Fondi „Un costruttore“ Firenze, Vallecchi, 1922.

⁽²⁾ Dulcegării și artificiozități prozodice, în genul poeziei Arcadice (idilico-pastorală), care-a băntuit Italia până la ivirea Romanticilor.

Că există din motive, în parte transmise din tată în fiu, nu vreau s'o neg. Am povestit, mi se pare, că printre cele dintâi cărți găsite de mine pe când eram de-o șchioapă, într'un coș de paie de acasă ⁽⁷⁾ mi-a căzut în mână *Le Confessioni e Battaglie* ⁽⁸⁾. Eu știam pe atunci puțin ori nimic din literatura modernă, dar acel volum l'am citit și răscitit cu atâta chinuță voioșie și cu atâta convinsă ușurare, încât m'a ajutat cu tot dinadinsul să mă descoper pe mine, mie-însumi. Iar acel hârțuit „elzevir“ a lui Sommaruga ⁽⁹⁾, eu coperta vârgată de linii verzuie îl păstrez printre cărțile mele, drept fericită relievă a primei sărbători din frageda-mi copilărie. Acele lovături de spadă semețe și dintr'o coastă; acele împunsături care nu greșesc ținta, aceea sfărâitură slobodă de sfâchiu învârtit prin aer în toată puterea; acele deschizături de ceruri pline de soare și de țarine pline de mângâieri; portretele lui gravate cu ace de foc, în felul celora a lui Franco și ale lui Niccola ⁽¹⁰⁾; acele ieșiri de tribun sigur de el, care apostrofează în gura mare gândacii ce se băgau subt pământ, tiptil, tiptil, cu festila arzând a ocării, vârată cu de-a sila în posterioarele lor cele lase, — pe când eram copil, mă desfătau mai mult ca o poveste romantoasă ori decât o comedie de iubire.

Așa că Stroncaturile mele sunt fiice — fie și corecte ori bastarde, — ale acelor *Confessioni e Battaglie*.

Eu nu m'am dus la Bologna să învâg parte dela el și chiar de-aș fi vrut, n'a-

⁽⁷⁾ Vezi *Un Uomo finito* (cap. II — Un centinaio di libri) ed. Vallecchi, pag. 8 urm.

⁽⁸⁾ *Spovedanii și bătălii*: confesiunii și proze polemice ale lui Carducci, tipărite în ediția completă a *Operei* (edit. Zanichelli din Bologna).

⁽⁹⁾ Editor din Roma, falit din cauza luxului cu care edita pe la 1890 operile lui Carducci și primele lirice ale lui Gabriele D'Annunzio.

L. BIJU: PEISA]

⁽¹⁾ Vezi în volumul *Uomo Carducci* pag. 1 urm., capitolul intitulat *Mani avanti*, prefața. (Toate notele sunt ale trad.)

⁽²⁾ Giuseppe Parini, mare satiric lombard, din secolul al XVIII-lea (1729-1793). Este autor al incomparabilului „Giorno“. Carducci i-a consacrat o serie de articole, inserate azi în vol. XIII și XIV din *Opere*.

⁽³⁾ Se știe că mulți ani Carducci a fost profesor de literatură italiană la Universitatea din Bologna.

⁽⁴⁾ Aluzie la G. D'Annunzio și B. Croce, de loc din regiunea munților Abruzzi.

veam puțința¹¹⁾, dar cu toate acestea în Carducci recunosc și respect pe primul și poate unicu-mi maestru de sinceră proză italiană. Cât mi s'a părut de stăpână prin slăvi și ce melodioasă ca co-boare, această limbă a noastră, când am văzut-o poruncind în lagărul ei, în pa-ginile usturătoare ale lui Carducci! Cât mi-a plăcut acea proză a lui, condensată și nobilă, care zugrăvește culmea lucrurilor cu o mângâiere de trandafir, ori bâzâie ca o săgeată când găurește, ținta, ori râde cu râsul ce lasă buzele amare, ori se înalță firească la maestrea e-locvenței ori se inciută iute în disprețul orgolios, ori scoate din nimicul medio-crității o paiață vătuită cu ignoranță îngâmfare, îi bate din picior să-i stea smirună în față, îi dă după ceafă câte-va palme și-o cufundă din nou în nimic, spuindu-i: Stai acolo nemernico, mai mult nu meriți Proză sănătoasă și bine înche-gată, poporană și clasică, modernă și de-a noastră, soră prea cinstită cu a-cea ilustră proză a Italiei pe cari nepu-tincioși „manzoniani”¹²⁾ n'au izbutit s'o sleiască și pe care libidinoșii damun-ziani nu vor izbuti s'o corupă.

Cu acea proză mă fălesc de a mă fi hrănit. Nu vreau să spun eu ce m'am ales de pe urma ei, dar dacă scrisul meu nu-i totdeauna deslănat, ofilit și netreb-nic ca acela a multor alții, îi sunt recunoscător, mai înainte de ori cui, lui Gio-suè Carducci.

Pentru aceste — poate prea lungi — motive, am curajul să scriu asupra omu-lui, ce-a fost, eu care nu l'am cunoscut.

Nu l'am cunoscut dar l'am văzut. Acum douăzeci de ani¹³⁾ — un an mai mult, unul mai puțin — într-o după amiază umedă și umilitoare de Octombrie ori Noembrie, mă aflam în Biblioteca Națională din Florența¹⁴⁾. Care bibliotecă e o sală cât toate zilele de lungă, cu mese mari și vechi de când bunica, cu foteluri înnal-te cât ușa. Aveam în față, mi se pare a-cel volum din colecția Rivadeneyra¹⁵⁾ care conține „Las Poesias anteriores al siglo XV și citeam versurile alexandrine ale Poemei Cidului.

Tan fueramente llorando... Dar car-tea era mare, tiparul mărunț iar plictiseala anotimpului nespūsă, așa că ade-sea ridicam ochii spre geamlăcul în formă de boltă din fund, să privesc ciu-bucele ude ale Palatului Priorilor¹⁶⁾ stră-bătute când și când de umbrele albe și negre ale porumbeilor. Nu mi se părea nici de frică să fie acela palatul în care

¹⁰⁾ Aluzie la proza incisivă a doi mari istorici florentini: Francesco Guicciardini (1483—1540) și Niccolò Machiavelli (1469—1527).

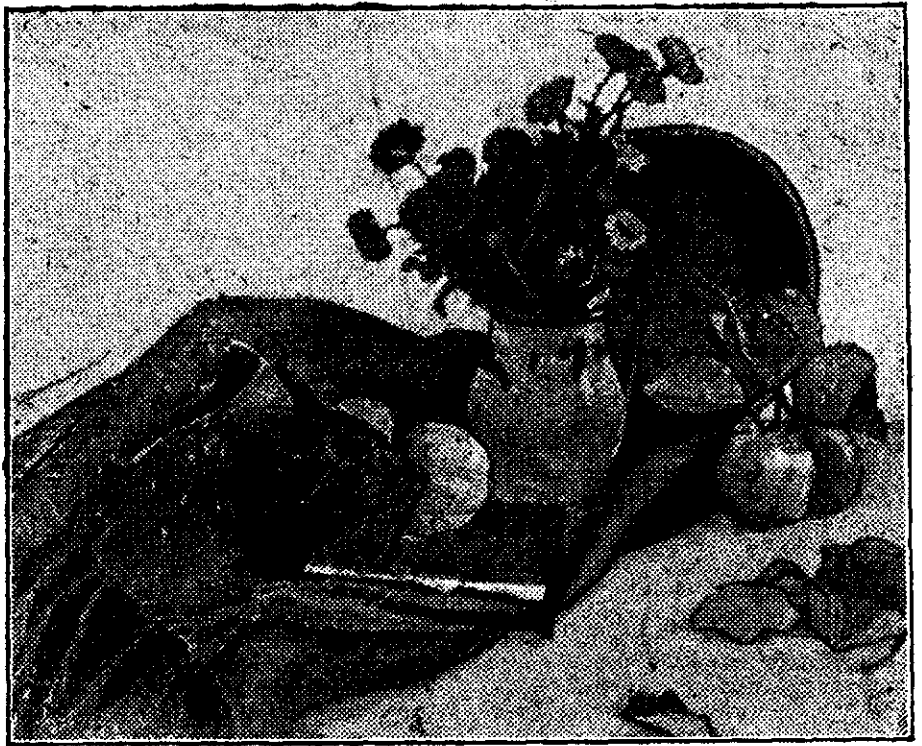
¹¹⁾ Asupra tristei și sărăcăcioasei copilării a lui Papini — vezi prima parte din *Uomo Finito*.

¹²⁾ Imitatorii marelui romancier Alessandro Manzoni (1785—1873), autor al „Logodțiilor”. Prin „manzoniani” se în-țeleg de obicei romanticii de-a doua manieră, contra cărora a luptat mult și Carducci, căci a trăit în mijlocul lor.

¹³⁾ Papini s'a născut în 1881, iar car-tea *L'Uomo Carducci* fu scrisă de el în 1917; când văzu, deci, prima dată pe „maestrul” său, avea abia 16 ani.

¹⁴⁾ Așezată în rând cu Galeria de ta-blouri, cunoscută sub numele de Uffizi, între cheiurile Arnului și Palatul ve-chiu, din Piazza della Signoria.

¹⁵⁾ Cunoscută colecție de clasici span-ioli.

L. BIJU: FLORI

Giano della Bella¹⁷⁾ și Michelle di Lan-do¹⁸⁾ ori Girolamo Savonarola¹⁹⁾ vor-biseră norodului florentin, în vreme ce acei porumbei, în loc de pasări ale lui Venus ori simboluri ale Mântuitorului, mi se păreau pasări bune de mâncat, destinate cotețului ori frigerei.

Dar iată că de-odată aud venind spre mine astmul zgomotos al găfăitorului bi-bliotecar Desiderio Chilovi. Acesta în-tovărășea cu gesturi și cuvinte de umi-lită reverență pe un omuleț lat în spate, cu ceafă zdravănă cu părul cărunt, cam zburliț și cu barba stufoasă, care ar fi putut semăna foarte bine cu un țaran chiabur și îmbrăcat ca de târg. Când se apropie de mine — ședeam la cea din urmă masă — l'am recunoscut: era Car-ducci. Alte capete se ridicaseră și-și fă-ceau semne cu coada ochiului. Eu, când mi-a trecut pe dinainte, nu știu prin ce imbold neașteptat, m'am sculat în pi-cioare, incurcat, ca un biet recrut care ar vedea trecând pe generalul său. Poe-tul întoarse spre mine, o clipă, ochii și am văzut că ochii îi erau cât se poate de frumoși, unii dintre ochii cei mai vioi și mai lucioși din câți am descoperit subț fruntea vre-unui om, de când am zile. Iar acei ochi îmi transfigură îndată pe acel arendaș bondoc într-o semeță figu-ră de războinic în care alba gingășie a bătrâneței micșora căutătura porunci-toare a partizanului.

¹⁶⁾ Așa zisul Palazzo Vecchio în care țineau șfat demnitarii Comunei florentine în Evul-Mediu (I. Priori, printre care — la vremea sa — a fost și Dante Alighieri).

¹⁷⁾ Giano della Bella — agitator flo-rentin, exilat încă din 1925 pentru i-deile sale democratice. Îi amintește Dante în *Parad.* XVI, 131—2.

¹⁸⁾ Michele di Lando — negustor de lână, ajuns în mari demnități pe țimpul Comunei florentine. Numele său răma-se cunoscut mai ales în urma unui tu-mult popular din 1378 (*Fumulto dei Ciompi*).

Carducci, întovărășit la doi pași de acel așim respectuos, intră în sala manus-criselor, care pe vremea aceea era în fund, — odaia în care, pe-atunci, nu pă-trunsesem niciodată, iar ușa ei mi se pă-rea intrarea într'un sanctuar rezervat eroilor filologiei. Și-mi dispăru acolo înăuntru, ca un zeu mânios, care umblă cu pas semeț printre tainele oprite mu-ritorilor de rând.

L'am revăzut după câți-va ani, în tră-sură pe acea alee neagră de umbră, ce duce dela Porta Romana spre grădinile dela Bobolino²⁰⁾. Era mai alb la păr și la față, vârat într-o blană; dar ochii îi erau mereu aceiași. Trăsura mergea în-cep căci urca la deal: mi-a părut ca una din acelea ce însoțesc, încet de tot, pe morți. În adevăr: Carducci era ca și mort — singur cum sunt morții.

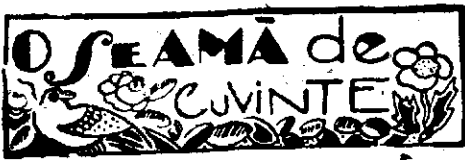
(trad. A. MARCU)

¹⁹⁾ G. Savonarola (1452—1498). Călu-găr din ordinul dominicianilor, ars pe rug la Florența pentru scrierile și pre-dicile sale violente, îndreptate contra Papei și Medicilor. Pentru scurt timp reuși să pună mâna pe putere, instigând poporul.

²⁰⁾ Dacă nu altceva, să se vadă măcar ro-manul lui Dimitri Mereskovsky, „Res-surrection des Dieux”.

²¹⁾ În spatele grădinei Boboli, care înconjoară Palatul Regal (Palazzo Pitti — astăzi și el galerie de tablouri). Prin acele părți și-a petrecut tinereța Pa-pini, în tovărășia celorlalți „leonardiști”.

Anul trecut a fost vorba să se ridice în Belgia o statuie lui Emil Varhaeren.

Sdrobot în gara din Rouen pe timpul războiului, poetul acesta n'are încă de cât un modest cenotaf.

Infocat în versurile sale, poetul Flandrei, era personal, foarte liniștit. Pe timpul invaziei din Belgia în August 1914, el părăsi Bruxelles-ul în grabă, după ce întrunește pe amicii săi în jurul unui ultim țap de bere.

— N'am chef să fiu luat ostatec !

— Dar Germanii te cunosc și te admiră ! Tu ne-ai putea ocroti !

— De sigur ! Eu voi fi împușcat cel dintâiu !

El veni să trăiască la Saint-Cloud, cu soția lui, pe care o iubea mult, dar care nu citea niciodată.

— Cărțile soțului meu, explica ea, nu le citesc pentrucă le admir cu încredere. Și cărțile celorlalți nu valorează cât ale lui !

D'Angeli, unul din biografi italiani ai lui Verdi, a făcut afirmația cam ciudată că melodia renumitei canzone a ducelui din Rigoletto : „La donna e mobile” ar fi luată dintr'o sonatină compusă de Beethoven în tinerețe. Dacă ar exista chiar o asemănare vagă, încă ea nu putea fi internațională, căci Verdi, care avea o inspirație atât de fecundă, n'avea nevoie să... împrumute de nicăieri.

Un alt biograf, Max Chop, a povestit că Verdi a predat tenorului Mitrato, notele melodiei „La donna e mobile”, scurt timp înainte de premieră, cu cuvintele :
— Mitrato, să-mi dai cuvântul tău de onoare că până la reprezentare vei păstra numai pentru tine melodia aceasta, fără a o cânta cuiva, căci altfel va fi cântată încă înainte de reprezentare pe toate străzile și pe urmă mi se va spune că'm furat-o eu !

Intr'o zi Verdi primi o scrisoare de la un cetățean onorabil, care i-se plânse că, spre a controla zvonul public, a asistat de mai multe ori la reprezentarea „Aidei” dar că a ajuns la convingerea că opera aceasta nu conține nimic de valoare așa că publicul n'ar rămâne până la sfârșit, dacă n'ar fi de admirat decorațiile fastuoase. El ceru deci lui Verdi să-i restituie costul biletelor de intrare, drumul la Parma, masa de seară la gară, etc., în sumă totală de 31 lire și 80 centesimi.

Gluma aceasta, Verdi a luat-o în serios și a trimis banii ceruți.

La un mare banchet dat la Götterburg în anul 1897 de societatea „Scânțea” în onoarea lui Sven Hedin, care se întorcea dintr'una din călătoriile sale în interiorul Asiei, unde avusese să sufere de multe lișuri, pictorul Carl Larsson făcu un discurs :

— Sven Hedin, zise el, între altele, a rămas șapte zile fără apă, dar aceasta nu e nimic extraordinar. Eu n'am băut apă timp de șapte ani !

RUD. A. KNAPP

MOLIERE

Sganarelle

sau

Incornoratul închipuit

SCENA I

GORGIBUS, CELIA

CELIA

(venind în scenă cu ochii plânși ; tatăl o urmează)
Pentru nimic în lume n'oiu consimți vreodată !

GORGIBUS

Ce mormăi tu acolo, nerușinată fată ?
Nu crezi că hotărîrea ai să mi-o schimbi cumva ?
Putere neclintită nu port asupra ta ?
Cu mintea ta necoaptă și prosta-ți judecată,
Vrei tu să 'ndrepi acuma priceperea-mi de tată ?
Dintre noi doi cam cine să hotărască-i drept ?
Și după tine, care-i din noi mai înțelept
Încât să vadă, proasto ! ce-ți este de folos ?
Să iei de soț pe-acela ce-ți este dăruit.
Zici dumniata că nu știi ce fire are, drace !
Că trebui mai înainte să te consult de-ți place ?
Când stiu că din avere o bună parte ia,
Mai trebui să port grija să aflu și-altceva ?
Devremece el are ducași atâtea mi,
Nu e și plin de grații, încât să-l poți iubi ?
Ori cum o fi, cu suma aceasta, în sfârșit,
Îți dau eu garanție că e un om cinstit.

CELIA

Vai !

GORGIBUS

Ce tot vai ? Ascultă : ce'nseamnă asta ? ce-i ?
Poftim ce vâicăreală ne toarnă dumneaei !
Ci scoate-mă, fetico, din pepeni, și-apoi lasă,
Ti-oiu arată eu fie oltare sănătoasă !
Privește, da, privește și însăși vezi ce roade
Ieșiră din citirea romanelor neroade,
Cu snoave de iubire și-i capul plin mereu.
Vorbești mai mult de basme decât de Dumnezeu.
Să-mi svârși în foc pe dată aceste scrieri rele,
Căci multe minți neoaapte s'au cam scrântit cu ele.
Fă bine și citește-mi, nu vrute și nevrute,
Ci doctele Tablete de Mathieu făcute,
Sau de Pibrac : Catrene ; e o lucrare rară
Și plină de zicale de spus pe din afară.
Și Călăuza pentru cei păcătoși nu-i rea :
Cum să te porți în viață ușor înveți din ea.
Iar de cetiași aceste frumoase 'nvățăminte,
Știi voinței mele să te supui cuminte.

CELIA

O, tată nicio clipă eu n'as putea uita
Că-i datorez lui Leliu prietenia mea !
N'ar fi frumos ca însă-mi de mine să dispui ;
Dar singur tu legat-ai credința mea de-a lui.

GORGIBUS

Hei, poate fi legată cât zece, fată dragă :
Veni un altul care cu-averea-i o desleagă.
Frumos băiat e Leliu : dar mai întâiu ș'ntăju
Nu vine oare grija să-ți vezi de-un căpătăiu ?
Și cei mai sluși au farmec, atunci când au paralo,
Căci fără aur restul e-adevărată jale.
Ca un amant, Valeriu nu-ți este drag de fel.
Da'l vei iubi tu numai să-ți fie bărbățel.
Când ești un soț în lege te simți dator, firește,
Și-adesea după nuntă iubirea se ivește...
Dar ce, așa de tont sunt că stau să chibzuiesc
Acolo unde trebui și pot să porunces ?
Să curw obrăznicia, te rog, că vreau să scap.
Să nu te prind odată că-mi băzâi iar în cap.
Valeriu astă seară ne vizitează-acasă :
Poftim de mi-l primește c'o mutră mofuroasă ;
Să vad eu că purtarea nu-ți e cum se cuvine,
Și-am să-ți... Destul ; ajunge ! Vorbii prea mult cu tine !
(Iese)

Traducere de SEBASTIAN LEONARD

MENTIUNI CRITICE

IULIU CEZAR SAVESCU: Poezii, cu o prefață de N. Davidescu și un portret de pictorul Șt. Dumitrescu; „Biblioteca pentru toți”, editura Alcalay, 1927.

„Poema marilor dispăruți” a lui Ion Miulescu, omagiu și declarație de descendență spirituală în același timp, făcând începutul acelei solidarizări a noii poezii românești cu temerarii înaintași — Ștefan Petică și Iuliu Săvescu — cari îndrăzniseră să evadeze din tipare și să atragă asupra-le ironiile contemporanilor:

Iar mâine 'n zori, de-o fi să ne 'ntălmim
Pe-albastrile cărări, de unde azi
Noi vă prăvim —
O!... Măine 'n zori de-o fi să ne 'ntălmim,
Vă vom prămi cu brațele deschise
Și-obrații voștri — adesea ori scuipați,
I-om săruta —
Căci voi ne sunteți frați...

Alexandru Theodor Stamatiad închina una din cele mai patetice ale lui poeme, „Visuri bolnave”, memoriei acelorași gemeni într-o nefericire iar mai târziu strângea într-o pioasă plachetă informații despre viața și opera lor. Mihail Cruceanu, în drumul „Spre cetatea zorilor”, prin dea în luciul celei mai triste din oglinzi, fantoma adormită a celor doi martirizați:

Sunt să oglinzi în care nimeni nu privește,
Căci nimel nu s'ar recunoaște 'n luciul lor,
În ele nu-i loc pentru chipul tuturor.
Din goful lor tresare o frunte ce gândește.
În apa stearsă, enigmatică, chinată,
S'a 'ntip un ochiu ce ne privește dar nu vede,
Un ochiu ce-ascultă, dar n'arde, nici nu crede,
Un ochiu tăcut ce nu clipește nici odată.

Solidarizare în care intra atâta din omagiul boemei pentru doi din cei mai autentici cavaleri ai ei, atâta din compasiunea firească pentru mucenicii poeziei dar și admirație ferventă către frații mai mari în Apollo, D. N. Davidescu a arătat în studiul său despre Iuliu Săvescu, retipărit de astădată în fruntea prezentei culegeri de poeme, cât de nesigură a fost noua poetică a cântărețului, cât de contaminat de poezia la modă pe la sfârșitul veacului trecut dar și întrucât a adăos la tezaurul de totdeauna al Poeziei și prin ce Săvescu poate fi revendicat de spiritul noii lirici românești. Petică, pe care d. Davidescu îl socotește înfinit superior, n'a fost de altminteri, mai pur. Cu deosebirea că la cântărețul „Fcoarei în alb” — am numit pe Ștefan Petică — obsesia eminesciană (care lipsește cu desăvârșire la Săvescu) era mult mai tiranică. Important este că și unul și altul prin inevitabile inconjurări, pe cărări cotite de munte și cu popasuri ce adeseori păreau o renunțare, năzuiră spre turnul de ivoiri al Poeziei degajată de colbul contingentelor de-un soi sau altul. Iată pentru ce, urmând culegerii făcută acum doi ani din Petică, de către d. N. Davidescu vom aplauda gândul pios cu care d. V. Demetrius, a întreprins tipărirea de astăzi, a lui Săvescu. Poetul „Fântanei Blanduziei” merita această desmormântare.

Dar tocmai pentru aceasta nu vom permite câteva observațiuni pe care le socotim întemeiate: Iuliu Cezar Săvescu este unul din poezii ignorați, chiar în restrânsul soviet al literaților, cu atât mai mult deci, de către marel public. Revendicăm pe Iuliu Cezar Săvescu și-l socotim al nostru frate mai mare, pentru aceea redusă, dar autentică parte din poezia lui care se integrează în vibrația universală a unicei Poezii. Pentru că, peste toate barierele de școli, maniere și crezuri, peste toate pământurile așa de diverse ale Universului, același clopot al Cerului se boltește și orice vibrație care pleacă din aceeași liră cu strune de aur a fiului Latonei, la fel de frumos răsună și la fel de dumnezeesc ninge din zenitul

IULIU C. SAVESCU
(desen de Șt. Dumitrescu)

imaculat, peste sufletele noastre însetate de frumusețe. Moreas negând pe patul de moarte existența școlilor literare, este mai mult decât un incident din anecdotică funebră de rigoare.

Și-atunci: literatul care vede în Iuliu Săvescu un frate, nu vrea să-l vadă și după moarte îmbrăcat în zdrențe. Destul a suferit bietul în viață și destul s'a martirizat între plătitudine (căci ce poet n'are, măcar în sertarele sale, pagini de dureroasă insuficiență artistică) și între poezie. Căci de-ar fi scris măcar și-o singură poemă, poetul trebuie încredințat posterității. Pilda sonetului lui Arvers să fie înscrisă ca un cuvânt de ordine pe frontonul tuturor antologiilor. Visez de altminteri, de multă vreme și-aștept pe culegătorul de stele căzătoare (cum ar fi zis Anghel) care să ne dea o antologie, în ale cărei firide uni—personale fiecare poet din începuturile poeziei românești și până astăzi, să fie trecut cu o singură și cea mai expresivă mărturie din opera-i — sinteza elegantă — dacă se poate spune — a întregii lui poezii.

Cât privește marel public, pentru a cărui educare, în primul rând, bibliotecile de popularizare trebuie să vegheze, el va fi și mai anarhizat în gusturile lui când alături de poezie adevărată alături de efortul de ascensiune, se va trezi căzut din nou în glodul și în bălăceala de mai înainte.

Sunt poezi ce trebuiesc publicați antologie și Săvescu e unul dintre aceștia. Fără să mai spunem că aceeași problemă a postumelor lui Eminescu, (și nu tot cecece a apărut în reviste, a încetat de a fi postum), se pune pentru toți poezii ce urmează a fi editați după moarte.

Și-acum: din cele 52 poezii câte se cuprind în culegerea d-lui V. Demetrius numai șapte, din care una tradusă, sunt ale lui Iuliu Săvescu și trebuiau publicate. Pentru că aceste șapte poeme sunt suficiente să ne arate un temperament de adevărat poet, cum a fost Săvescu. Aruncați șapte diamante în noroiu și ele vor continua să strălucească — cel puțin așa se spune. Dar înglobați șapte poeme autentice într-o băltoacă — și cuvântul nu e aspru — de versuri ca oricare altele și care din nenorocire se zic a fi ale aceluiași poet și nu știu dacă metafora nu suferă.

E cazul acestei culegeri. Citești și te întrebi cu nedumerire: Cum de s'an rătăcit oare printre paginile lui Săvescu, atâtea din motivele perimate ale lui Carol Scrob sau colonelul Theodor Șerbănescu.

Nu e nici o exagerare. Anume spunem lucrurilor pe nume, să fie un învăț tuturor editorilor de postume. Trebuie procedat cu oarecare atenție ca nu cumva în locul unui serviciu să ne trezim cu o dezavantajare. Nu în mulțimea lucrărilor stă bogăția unei culegeri. Și-apoi valoarea unei vitrine nu vine de la nenumăratele pietre false și dubluri mincinoase. Vedeți diamantul acela imaculat răstignit între rubinul și smaraldul, la fel de veritabili? Câteși trei prețuesc cât tot restul vitrinei la un loc.

Și plăcerea noastră personală și râvna de a convinge ne-ar îndemna să retipărim cele șapte poeme ale lui Săvescu. E cu neptință. Să trecem prin urmare peste cele trei strofe ce plăcuseră și lui Ilarie Chendi, și în cari într'un ritm de rondel atenuat, ni se sugerează un pastel de grație funebră și un mic paradis aerian:

În cetatea morților
Liniște și pace,
Iar deasupra porților
În cetatea morților,
Crucea strămbă zace;

vom trece și peste cele câteva versuri — din „Plopul” — trepidante ca însăși neliniștea celui ce-așteaptă, ca însuși tremurul nervos al frunzelor de plop, vom lăsa, din economie de spațiu, și acel pastel saharian, simplu dar plastic, al leului rănit lângă ruinele calcinate ale templelor părăsite, lîngându-și rana și de durere și singurătate. Înând martoră luna, către care-și ridică laba, vom aminti numai, deși o retipărire, în zilele acestea de intensă operă de tălmăcire ar fi un act de justiție, de traducerea „Corbului” lui Edgar Poë, despre care am amintit și în cronică noastră trecută și'n care ne plăcea să vedem un semn — era în 1895 — al noului duh, care-și făcea drum în poezia românească. De bună seamă — și istoricii literari ne-ar putea-o spune, cu certitudine — „Corbul” vine din cercul lui Macedonschi sau

poate prin Baudelaire, talmăcitorul lui Edgar Poe. Deși în mare parte versul lui Săvescu e prea idilic, sunt totuși părți în care tot mai rezidă implacabilul desfin negru al simbolicului corb.

Dar vom da găzduire, cu oarecare timiditate încântată, pentru că oaspetele ne onorează și versurile lui ne vrăjesc, celor trei mai desăvârșite din cele 7 poeme ale lui Săvescu.

Iată un peisaj de ghiajă — „La polul nord, la polul sud” — în care plutește

La polul nord, la polul sud, sub stele vecinice adormite
In larg și larg, în sus și în jos, se întind câmpii nemărginite.
Câmpii de ghiajă ce adorm pe așternutul mării ud,
Cu munți înalți, cu văi adânci, la polul nord, la polul sud.

Când dintre munții solitari îngălbeneste luna plină,
Vărsând pe albul dezolat o cadaverică lumină,
Se văd eșind ai mării urși, cu ochi de foc, cu pași rari,
Când dintre văile adânci, când dintre munții solitari,

Și dorm adânc, și dorm mereu nemărginirile polare,
Iar din prăpăstiile-adânci se aude o stranie vibrație,
Și urșii albi, îndușoșiți, într'un oștat adânc și greu,
Se întind pe labe de sădof, și dorm adânc, și dorm mereu.

Iată, din nou, o evadare în basm — „Regina visurilor Mab” — într'un ținut în care Eminescu dăduse pe Cupidon și nunta gângăniilor din Călin — și în care Săvescu desprinde câteva irizări vii din sideful acestei miniaturi:

Regina visurilor Mab
Mai mare nu e ca rubinul
Dela turbanul de Nabab,
Și e ușoară ca suspinul.

Căruta ei, cum unii zic,
E jumătate de alună,
Și caii prafuțel cel mai mic,
Și hățuri razef de lună.

Un artăgos și gros muscol,
Intr'o țevrea catifelată,
Conduce mândrul ei convoi,
Regina șade răsturnată.

Și fie ploae, fie vânt,
Picior peste picior se duce,
Ca fulguțel cade la pământ,
Și vise n foi de nuc aduce.

Iar când s'aude-un bâzâit
Ca de lăcustă sau albină,
Atunci se știe c'a sosit
La poartă-a viselor regiună.

Ea colțul fustii și pune în brâu,
Să nu o cace în picioare,
În mână ia un spic de grâu
Și cu un gest de vrăjitoare:

Fecioarei se arată în vis
Ca un flăcău frumos și dulce
Și'n inimă îi lasă scris
La el cu gândul să se culce.

Flăcăului îi zice: „Vezi
Cutare după tine plânge”,
Și'n somn-i pățimas îl vezi
Cum perina în brațe strânge.

Și soacrelor le zice iar,
Că sunt bătute de-al lor gineri,
Și babelor le face chiar
Ponos cu neînșurții tineri.

nu știu ce încremenire de vrajă feerică, iad alb văzut cu ochii unui suflet olimpic — pentru că trebuie reținută această observație: poezia lui Săvescu excelează în alb și în diafan și devine de o mediocră calitate decât ori elegiacul din el lasă să se audă lanțurile ce-l țin legat de parul pământului. E un interesant caz de metamorfoză sufletească, această evadare în ținuturi frigide, încălzite însă de văpaia visului:

Și iată, în sfârșit — „La Fântâna Blanduziei” — o evadare în timp în veacul de aur, cam i se pare lui Săvescu al lui Horațiu, tablou de o frăgezime de ton, de o candoare de vers, de o primăvară binecuvântată, cum rare ori, pe teme vechi, le-a mai reușit poezia noastră. Suntem departe și încă mult departe de evocările lui Alecsandri:

La fântâna Blanduziei
Sta Horațiu-adese-ori,
Și pe undă poezici
La fântâna Blanduziei
Împletea cununi de flori.

Și pică, pică fântâna
În susurul matinal,
Ridica Horațiu mâna
Și pică, pică fântâna
Versuri clare de cristal.

În tăcutele boschete
Se auzea câte-un suspin,
Era Bachus printre fete,
În tăcutele boschete,
Între cupele cu vin.

Și se bea, se bea 'n neștire,
În dumbrăvi ca și în lumci,
Era numai fericire,
Și se bea, se bea 'n neștire,
Astfel cum se bea atunci.

Iar satirii, fără sațiu
După nimfe alergau,
Surădea divin Horațiu;
Iar satirii, fără sațiu
Le prindeau și le jucau.

Și era pe-atunci viață,
Ah, ce timp fără păcat!
Era veșnic dimineață
Și era pe-atunci viață
Și Horațiu împărat.

Și de n'ar fi decât aceste trei poeme și Iuliu Cezar Săvescu, nefericitul poet mort, cum informează dl. N. Daviulescu, „mizer și izolat”, la 9 Martie 1903, într'un spital din Capitală, și ar merita un loc de al său într'o antologie a lirice românești, alături de Ștefan Petică și în vecinătatea imediată a lui Macedouschi și Anghel.

Mai multă grijă, domnilor poeți!

Am pe birou două volume proaspete două nădejdi de viitor ale unor debutanți de mare talent.

Citindu-le m'am simțit puțin contrariat de unele regretabile erori de limbă care s'au grăbit să-mi întunece emoțiunea estetică.

Iată câteva:

„Când zorile vestește sosirea...”;
„Pe la răscruce se-adun săracii...”;
„Copiii joc țintarul...”; etc.

Depart de mine gândul de a muștra prea tare pe tinerii confrăți din ale cărora versuri am fragmentat mai sus. O dovadă mai mult o constituie faptul semnificativ de a nu-i fi numit.

Cu totul altul este motivul care-mi impune aceste rânduri: faptul de a mă fi convins definitiv de temeinicia talentului lor.

Noblesse oblige! Se zice și nu fără dreptate.

Și poezia românească de azi reprezintă atâți interpreți: unii autorizați, alții simpli țarcovnici, eterni candidați la o glorie efemeră...

Cei din urmă nu ne interesează: cu lipsa lor de fond orice formă convine de minime. Ceva mai mult: ne-ar impresiona curios dacă-i vom surprinde vreodată încetușaji într'o formă perfectă.

Cu dv. însă, domnilor poeți adevărați, lucrurile stau altfel: inspirațiunii viguroase și precise pe care ne-o dați îi pretindem, ne încăpățănăm să-i pretindem cea mai perfectă haină de exteriorizare verbală.

Nu ziceți: nu se observă — căci nu vă dați seama cât de dureros se observă până și elementarele greșeli de zaf într'o carte cu adevărat frumoasă.

Din contră — dacă ați acceptat de bună voie să vă sacrificați sufletește pentru ridicarea omenirii, nu vă precupeți jerfa, duceți-o până la capăt și urmăriți cu toată atențiunea tot ce ar putea atenta la viața propriilor voastre creațiuni.

Cândiți-vă că o faptă bună nu poate fi decât **complet** bună și voi — cei mai autorizați reprezentanți ai bunătății eterne — șlefuiți: cu atențiune și cu sfințenie limba în care vă turnați cu încredere tot ce aveți nobil și nemuritor în voi — elementele de înfrățire prin artă a societății omenesti. Numai așa veți binemerita dela posteritate!

PAUL I. PAPADOPOUL

ARDEALUL ȘI PROBLEMELE CULTURALE

Noul program de acțiune al comitetului național

Partidul național român, cum se intitula el în mod oficial, rămăsese după pierderea „Tribunei” fără un organ de publicitate. Ziarele noastre ce le aveam atunci — „Gazeta Transilvaniei” la Brașov, „Tribuna Poporului” la Arad, „Drapelul” la Lugoj și câteva foi săptămânale pentru popor — făceau de fapt toate o politică națională în cadrele principiilor generale așa cum ele se cristalizaseră în opinia publică în urma conferințelor naționale ținute la Sibiu și a procesului Memorandului, dar le lipseau caracterul și autoritatea oficialității.

Încercările de-a întemeia un nou ziar au rămas zadarnice și chiar dacă ar fi reușit comitetul partidului să-l înființeze, n-ar fi avut nici o șansă de izbândă, fiindcă curentul împotriva politicii oficiale a partidului era general. Prin transpunerea gravității acțiunii politice dela Sibiu la Arad s'a produs o schimbare ridicolă în mentalitatea opiniei publice din Ardeal. Comitetul partidului nu mai putea ignora această mișcare și o apropiere de „Tribuna Poporului”, care dădea acum tonul în toate mișcărilor publice, era inevitabilă. Prin forța împrejurărilor această apropiere s'a tăcut și la Crăciunul anului 1903 ziarul arădean apare sub titlul simplu de „Tribuna”. Această schimbare e anunțată într'un articol de fond, plin de însuflețire. Fiecare frază vibrează de bucurie, că s'a restabilit din nou pacea și bunăînțelegere în sânul partidului.

„Am revenit la marea”, exclamă autorul, care nu poate fi altul decât I. Rusu-Șirianu, și apoi continuă :

„Ridicasem steagul de luptă pe moarte și viață pentru drepturile firești ale neamului nostru oropsit și nedreptățit.

„Și izbutit-am să simtă durerile neamului întreg și cel din urmă fecior din valea ascunsă a codrului de lume uitat.

„Nu a fost sat și colibă, unde să nu fi ajuns glasul sfâșietor al buciului de redeșteptare.

„Din Sătmar până'n Doloave și dela Gurba până la Brașov au umplut satele de jandarmi cu pene de cocoși la pălărie, că i-a cuprins tremurul și frica de feciorii români.

„Asta-i bucuria noastră”.

Dar această bucurie n'a durat însă prea mult, căci venirea comitetului național la ziar a fost întârziată. În jurul ziarului se strânsese un număr de tineri gazetari și scriitori, cari cu avântul lor tineresc au ridicat ziarul la o înălțime necunoscută până atunci în presa română. Din nenorocire însă avântul acestor tineri, cari își dăduseră singuri epitetul de „oțeliți”, a ajuns în conflict cu spiritul conservator al bătrânilor din fruntea partidului. Conflictul a luat apoi o formă de tot gravă și a dus la a doua desbinare în sânul partidului. Asupra acestui conflict vom stărui în numărul viitor. Acum reproducem programul comitetului național, publicat în primul număr al noului său organ „Românul”, care a luat ființă tot la Arad în ziua de 1 Ianuarie 1911. De acest program avem nevoie la analizarea conflictului amintit mai sus, pentru că prin comparația acestui program cu programul activiștilor publicat în numărul trecut putem stabili mai precis mentalită-

țile celor două grupări din care a izbucnit conflictul.

Într'un articol apel intitulat: „Către români!”, se anunță astfel apariția ziarului :

„Am înființat și vom susține acest ziar ca organ al partidului național român din patrie și al comitetului său central executiv.

„Ar însemna o neputință morală, ca partidul național român să nu-și aibă organul său de publicitate”.

„S'a instituit o comisie specială pentru controlul, supravegherea și conducerea acestui organ, iar „dirijarea nemijlocită a ziarului s'a depus în mâinile d-lui Vasile Goldiș”.

Apelul e semnat de către : George Pop de Băsești, ca președinte, Teodor Mihali ca vice-preș. și Vasile Lucaciu, ca secr. general al partidului.

După aceasta urmează programul, care conține următoarele :

„Organ al partidului național român din Ungaria și Transilvania, lucru firesc, programul nostru politic este programul acestui partid.

„Indrumător ne este punctul 1, din concluzia referitoare la presă, adus în ședința comitetului central executiv, ținută în Budapesta la 19 și 20 Decembrie 1910 :

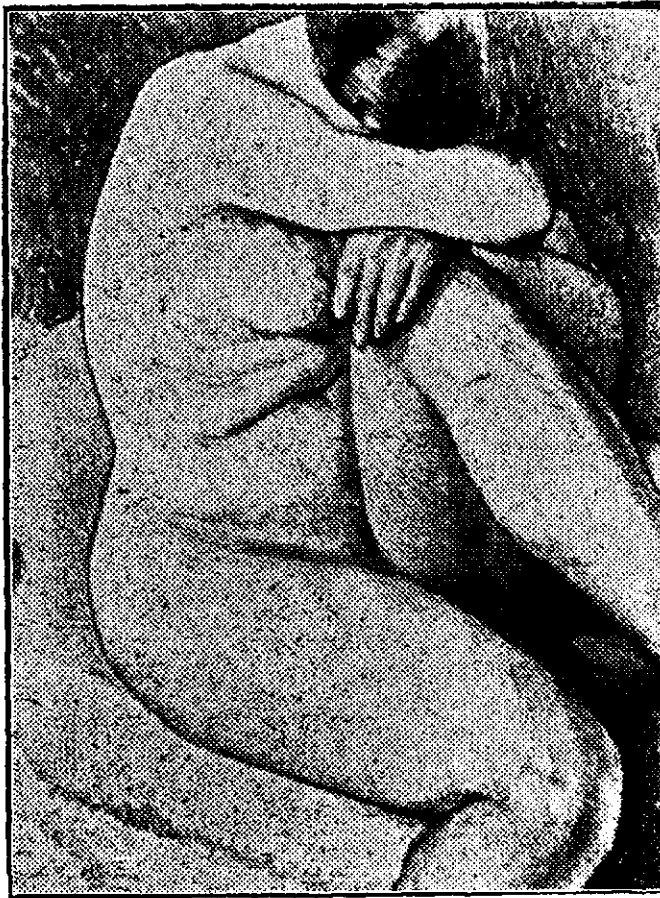
„Comitetul declară, că numai acel organ de publicitate servește intereselor partidului național român, care pe deoparte susține și propagă neștirbit programul partidului național român și concluziunile în vigoare ale conferințe-

lor naționale pe de altă parte întărește solidaritatea națională în cadrele și sub disciplina acestui partid, aflând modalitățile de a produce și întări încrederea obștei române în autoritatea conferinței naționale, care singură e chemată a stabili principiile politice ale națiunii române din Ungaria și Transilvania și singură e în drept a institui organele de conducere și de executivă ale acestei politicii. Orice încercare de a știrbi autoritatea acestor organe este un atac îndreptat împotriva conferinței naționale și în consecință constituie act de trădare față de interesele naționale politice ale poporului român din Ungaria și Transilvania”.

După această precizare concretă, expunerea programului, foarte lungă, se pierde în generalități, vorbind despre solidaritatea națională, necesitatea unui singur partid politic, recunoașterea și asigurarea ființei naționale, care pentru autorul acestui articol este o „dogmă”, la care se închină conducerea partidului”. Se vorbește apoi și de „disciplina de partid” decretându-se ca „act de revoltă și de trădare orice încercare de a știrbi autoritatea organelor de conducere”.

Aci se scoate, cu toată dreptatea, în evidență dreptul criticii, care nu poate fi „terfelirea pușinilor bărbați cari în împrejurările dureroase, în cari trăim, mai au curajul și pofta de a se expune în șirele prime de războire împotriva politicii de guvernământ”.

Atacul dat de către „tinerii oțeliți” împotriva comitetului național a trebuit la urma urmelor să se sfârșească cu un eșec complet tocmai din cauză că el nu era îndreptat atât împotriva politicii faptice a membrilor din comitet cât mai ales împotriva persoanelor singuratice, mergând până la terfelirea acestora. Opinia publică din Ardeal și-a dat la un

L. BIJU : NUD

Chiajna Doamna

FRAGMENT

ACTUL III

(Boerii Țării Românești, îndelung asupriți cred că printr-o răscoală pot îndepărta dela domnie, pe Doamnă și pe fiul acesteia, Petru Schiopul. Năzuiesc să pue 'a scaun, un oarecare Dumitrașcu. Doamna prinde de veste, îi înfruntă și-i trimite la spânzurătoare).

SCENA X-a

D-NA CHIAJNA, BOERII DE TOATE SARTURILE

UDRIȘTE. — Petru nu mai este domnul!

CHIAJNA. — Cine-au spus? Să-l văd aici... să mi-o spue mie 'n față, liniștit și pe 'nțeles.

UDRIȘTE. — Eu strigat-am. Toți boerii într'un glas au hotărât.

CHIAJNA. — Glasul vostru nu-i al țării, glasul vostru nu-l ascult!

UDRIȘTE. — Chipul doar ți-e de muere;

timp seama, că puținii frunțași ce-i aveam atunci în arena politică nu puteau fi așa de ușor înlocuiți prin alții, și mai puțin prin „tinerii oțeliți”, cari, cu puțin excepțiuni, ofereau și mai puțină garanție pentru o activitate politică și culturală rodnică.

După această notă justă, expunerea „programului” continuă cu generalitățile obișnuite atingând toate domeniile vieții publice și terminând apoi cu formula consacrată a credinței de loialitate față de statul ungar, de tron și dinastie.

Interminabilul articol se sfârșește totuși cu o precizare foarte caracteristică pentru mentalitatea de care era stăpânită oficialitatea partidului național român și foarte interesantă tocmai pentru zilele noastre, fiindcă ne dă din nou dovada, evidențiată și cu alt prilej, că aceea oficialitate a avut totdeauna o suspectă rezervă față de vechiul stat român. Iată cum se precizează, de astădată, atitudinea oficială a partidului național român față de politica dela București:

„In afacerile politice ale fraților noștri din România nu ne amestecăm... Din simpatiile noastre firești pentru frații din România încolțește sincera noastră dorință să știm Statul-Român în relații de amicitie cu Statul nostru. Pentru noi nu cerem dela frații noștri din România decât iubirea lor frățească și ajutorul lor moral într'u năzuințele noastre culturale... Pentru a fixa însă dela început vederile noastre în toate chestiunile de interes public trebuie să declarăm fără înconjur, că un eventual amestec al fraților noștri din România în afacerile noastre politice l-am considera vătămător intereselor noastre. Nu zicem, că a existat ori există acest amestec, dar din considerațiune de loialitate și prevedere ne-am simțit îndatorați a face această mărturisire. Politica noastră n-o poate face altul decât noi și PRIN NOI ÎNSINE”.

ION BAILA

dărză ai fost de când te știu. Mai ți-ai duci aminte d-nă câte'n viață ai făcut? Ai luptat să ții în scaun un bărbat nelegiuit și ca el, de o potrivă ai prădat fără sfială...

Când văzuși că nu mai merge, l'ai ucis fără codeală, și-ai urcat pe tronul țării, un copil și mai becisnic.

CHIAJNA. — Domnul țării e becisnic? Ține minte logofete: pasărea pre limba-i pierde...

UDRIȘTE. — Nu mă tem,

CHIAJNA. — Pre îndelete, vom vorbi... pre îndelete.

VALSAN. — Iertat să fiu la cuvânt, că'm îmbătrânit, trăit-am la trei domnitori la curte și cu svaturi de credință, pre tus-trei i-am agiutat. Giaba te împotrivesți mărită... n'ai să afli la curteni nici un fel d'ajutorare... tot așideri la oșteni!

MARGA. — Străjile mai de credință sunt închise la popreală... Nici cu faptul, nici cu vorba, nu e chipul de momeală. Boerii Coltea și Goleșcu sunt la beci, ca niște hoți, o să prindem și pe Stelea și pe Linte și pe toți.

VALSAN. — Svatul meu ca mai bătrân, bine ar fi ca să-l urmezi. Păcătoșului pieirea noi nu vrem, destul căința. Dacă e să fie în stare, sufletul să-ți mântuiască, lasă toată 'mpotrivirea și i-a drumul mănăstirei. E pios și-i pentru tine...

CHIAJNA. — Mulțumesc de svat, s'ar zice, într'un fel c'ai chibzuit... Ești bătrân, bătrân Valsane și ai minte de copil...

UDRIȘTE. — Hotărât: din două una, fără multă vorbărie, mergi de voe'n mănăstire, ori de nu!

CHIAJNA. — Ori de nu? Ți-oi fi ascuțit și junghiul. Bagă'n seamă, sunt și junghiuri cari au două tășuri... Mă ucideți foarte bine... Mă ucideți... eu nu plec. Dară mai nainte încă... socoteala vreau să-mi dați: dacă piere Chiajna rosteală-i pentru tron?

UDRIȘTE. — Rostul țării noi îl facem, tu de asta nu griji... avem domn pe placul țării... nu te teme, om găsi.

CHIAJNA. — Dumitrașcu, las'că știu! Cel semnat la nas cu fierul, pripășit de după Milcov... Dumitrașcu... ați orbit?

MARGA. — Să nu răzi...

UDRIȘTE. — C'ai să plângi, de ți s'o scurge, albul ochilor semeți.

CHIAJNA. — Dacă Vodă vrea să plece... cîn' rămâne în locul lui? Cine trebile descurcă, până vine noal domn?

MARGA. — Dumitrașcu cu alaiul suie către schit în deal.

CHIAJNA. — Sue către schit? Văd bine... Și d'aicea tot alaiul... Stai măcar să-l văd și eu... nu mai m'ajută vederea? Ca prin ceață văd ceva... Aideți ochilor pătrundeți... Ah, în sfârșit așa e, da. Au zărit și ochii mei... Dumitrașcu e pe culme și ajuns'a sus de tot (răs).

(Boerii se grăbesc la fereastră. Chiajna se retrage, dă poruncă Părcălabilor)

MARGA. — Spânzurați!

UDRIȘTE. — Portarul Jipa!

VALSAN. — Încă doi...

UN BOER. — Jupânul Caplea...

UDRIȘTE. — Repezindu-se spre Chiajna). În genunchi și fă-ți o cruce. (Ea se retrage lângă masă, trage pumnalul) E păcatul cel târziu și e clipa cea din urmă ți-a sunat și ceasul tău!

CHIAJNA. — Cea din urmă a mea clipă... Bucurați-vă mișei... S'a apropiat sfârșitul! Lasă să-i cadă pe tîpsic pumnalul) Cel din urmă ceas al vostru! (Slu-

jitori înarmați năvălesc, bocrii trag șpodele. Luptă).

UDRIȘTE. — Ne-a vândut! Neleguire!

CHIAJNA. — Slujitori, îi luați d'aicea... să nu-i văd în viața mea. Invățați slătuitorii ce-au slujit la trei domni, că domnia mea, ca toate mai presus de ele stă! Cel din urmă din păcate! Biet Udriște, biet Valsane, ați răvnit la soarta lor (arată fereastră). Și-o să vie vremea ca să vă rugați de moarte... ați scăpat de ștreang, plătit-a pentru voi portarul Jipa și cu bietul Dumitrașcu... ați plăti mai greu ca ei...

SCENA XI

ACEIAȘI, FRIGE LINTE înebunit

FRIGE LINTE. — Măria Ta ciorochinii atărnă și mustesc! Cu mâna mea, de ștreanguri, am tras ca să-i ridic... Cu mâna mea eu lațul de gât le-am potrivit... plângea portarul Jipa și eu râdeam un pic... Boerilor culegeți rodul din via voastră, a voastră e, eu velpaharnic sunt, culegeți mai de grabă că vin ciorile stol... la uită cum o cioră... pe țeasta lui Drăgan, tot ciocăne de zor... E mare căpitan, aleargă la Udriște... Eu nu pot să-i păzesc... Din ochi, pe Dumitrașcu hereți-l ciugulesc... Hereți, vezi ia seama, sunt ochi de domnitor. Ho... Ho... (iese).

SCENA XII

ACEIAȘI, fără LINTE

CHIAJNA. — În butuc și'n fundul ochi căți sânteti... să nu vă văd și să nu vedeți lumina Soarelui care răsare și să nu vedeți amurgul soarelui care apune! Pre strejerii vânzătorii... eu îi iert c'asa mi-e firea. Ei sunt turma fără vină, fără gând și fără glas.

UDRIȘTE. — Ai scăpat ș'acum muere, nu te bucura d'asurda, bucuria de pe urmă, nu ți-e dată să trăiești! După noi mai vin și alții.

Ești isteată, prinde-i tâlcul; hotărâtă te urmează ura omului ce-așteaptă și picirea ta e-aproape, deși vine de departe!

(Ies repede împinși de slujitori, pauză)

CHIAJNA (singură pe gânduri). — Și picirea ta e-aproape, deși vine de departe!

—CORTINA—

VINTILA PANIA

REVISTE DE ARTA

Cine dintre cititorii acutali își mai aduce aminte de o revistă, apărută în București acum vre-o 25 de ani, care se intitula „ILEANA”, condusă de Alexandru Bogdan-Pitești și închinată, aproape în întregime, artelor plastice?

Am avut foarte de mult, în mână, un număr din această publicație, pe care am foiletat-o grăbit și infrigurat.

Nu m'am mai întâlnit cu ea de atunci, cu toate că nu arare ori am alergat s-o aflu, ca s-o cercetez cu alți ochi și cu alte gânduri.

Aș fi descoperit-o cu siguranță în vre-un raft din vre-o bibliotecă publică — dar vă mărturisesc că am pentru bibliotecile publice o înăscută antipatie, oare mă îndepărtează de ele.

Sunt acolo așa de meschine formalități, care te înjosesc, o atmosferă de pletis care îți curmă elanul cercetărilor, nu știi ce pedantă solemnitate care apasă peste toate capetele aplecate asupra cărților — și o tăcere hipocrită, care îți ciocănește în urechi, hilariant și tragic, ca un ecou îndepărtat dintr'o farsă lugubră.

N'am izbutit așa dar, să revăd revista „Ileana” — și poate e mai bine astfel, fiindcă întâmplarea îmi aruncă astăzi sub ochi o revistă tânără — „GALERIA FLAMURII” — hărăzită exclusiv artelor plastice din România și din străinătate.

Revista aceasta, cu înfățișare mult mai bogată și mai distinsă, decât bătrâna și dispărută tipăritură a lui Bogdan Pitești — este scoasă într-o foarte corectă tipografie din Craiova și condusă de trei tineri publiciști, mănăși de cele mai entuziaste și laudabile porniri.

Am cercetat-o, vă asigur, cu atenția caldă și cu interesul poruncit de intelctnicirile și pasiunile mele constante.

Mărturisesc: n'am avut încă în tipărița rominească o revistă organizată, SUB RAPORTUL TEHNIC, cu atita dragoste și bună cuviință, cum este această tânără mlădiță a intelctenței craiovene.

Pentru marile edituri bucureștene pilda cetății provinciale nu poate fi decât palmuitoare.

Și mai vărtos încă, pentru oficialitatea noastră.

Cu prilejul acesta — și cu atât mai mult cu cât ne aflăm în fața unor porniri curate și tinerești — ne îngăduim câteva camaraderesti marginale, cărora li se va da, nădăjduim, numai interpretarea cuvenită:

Orice critică a fost, în totdeauna și pretutindeni, posterioară creației.

Din cercetarea trecutelor opere de artă se cunoaște mult mai amănunțit, mai limpede și mai sugestiv caracterul, frământările, idealul unui neam — de cât din toate memoriile, paginile de is-

torie, comentariile docte, ale timpului.

Un artist înseamnă un pas peste sensibilitatea, înțelegerea și intuiția contemporană.

Un artist este un profet al neamului său.

Deaceia el a fost, necontentit, în a-prigă hartă cu profesorii și doctorii timpului său, pentru că aceștia — victimele unei înțepeniri a bunului simț, altoite pe insuficiența cerebrală — s'au găsit îndrituiți să formuleze, pentru uzul artistului, metode de investigații și sisteme de expunere... și să i le impună!

Fiindcă — lucru curios! — savantul, care știe să pătrundă și să cântărească toate tainele universului — ignorează un lucru de nimica.

Anume că, telescopul vede puținel mai departe decât un monoch, fie el chiar academic.

Sensibilitatea artistului este un instrument de o finetă pe care doctul academic nu e în stare s'o sesizeze, și nu-i recunoaște superioritatea, decât după ce artistul a pășit, peste venari, în câmpiile nemuririi.

Comedia se repetă fără de sfârșit: Savantul recomandă noului artist — proaspătului spor de sensibilitate) — idealul și maniera defunctului, consacrat nemuritor.

Pentru Dumnezeu!.. lăsați artistului — acestui bizar singuratic — libertatea

să simtă, să gândească, să înfăptuiască după firea lui, după pofa inimii lui și după năzdrăvănia fantaziei lui!

Curcanul îngrășat, din curte, ori cât de plin de prestigiu, și oricât s'ar simți măgulit de stima stăpânului — nu-și îngăduie niciodată să dea sfaturi șolmului avântat din spații: dacă e mai bine să se hrănească cu carne de rață lezească ori cu măruntaie de porumbel alb — și nici la ce altitudine să-și menție zborul.

Primul număr din această TANARA revistă are însă un scăzământ greu, care nu se cuvine trecut cu vederea:

Pornește la drum cu o călăuză bătrână, fricoasă, împotmolită în prejudecăți și teorii trândave — dar mai ales iremediabil infirmă sub raportul sensibilității artistice și a bunului gust.

De aceia, poate, tot cuprinsul acestui prim număr — (în afară de reproducerile și articolul asupra lui Felice Carena) — își lasă, după ce l-a străbătut, nu știu ce impresie de sărăcie, o sărăcie penibilă, de periferie — care obosește și deprimă...

Nădăjduim însă, că nu aici se va opri excelența revistă craioveană.

N. N. TONITZA

ADINA PAULA MOSCU: STUDIU

„PRIZONIERA“ de BOURDET, la teatru
„REGINA MARIA“

Irène de Montcel e o d-ră de 27 ani, deșteaptă. E fiica unui diplomat, căruia i s'a încredințat postul de ambasador la Roma.

Irène are o soră Gisele, care se bucură tare, că se va duce cu familia la Roma. Irène spune însă, că ea va rămâne la Paris, ca să-și continue studiile de pictură. Mai apoi mărturisește că iubeste pe vărul său Jacques. Aceasta însă era doar un pretext. Adevărul era, că Jacques iubea pe Irène. Ea însă nu răspundea sentimentelor lui. În sfârșit, ca ambasadorul să fie liniștit, Jacques consimte să treacă drept logodnicul Irinei. Aceasta își dobândește libertatea de acțiune și după câțiva timp Jacques află, că Irène e victima, e prada, e prizoniera d-nei d'Aiguines. D. d'Aiguines mărturisește cu mânie această groaznică situație a viiului soției sale.

Sub patima ei, se desfășoară aproape toată acțiunea piesei. Ea urmărește ca un blestem și stăpânește ca un diavol. Dar Irène vrea să se smulgă... de sub sensualismul d-nei d'Aiguines și se aruncă în brațele lui Jacques. Cu nădejdea că într-o zi Irène o să-l iubească, o ia în căsătorie și pleacă departe.

Jacques nu isbutește să lecuiască pe Irène, care se duce din nou lângă pacoștea ei, d-na d'Aiguines redevenind prizoniera patimei sensuale lesbiene.

Subiectul este, într-adevăr primejdios. Lucrarea e însă puternică. Eroina face parte din galeria femeilor condamnate de soartă. E o victimă a fatalității. Să mi se îngăduie să spun, că văd o oarecare asemănare între „prizoniera“ și Fedra. Cea dintâi e un suflet pasionat, e un trup rob de o patimă nefirească, luptă împotriva îndrăcitei și tragice patimi, fiindcă-i e rușine, fiindcă o detestă. Dar destinație fiziologic e mai tare.

Ca și Fedra. Doar că în locul lui Hippolit e o femeie.

Este totuși în piesa lui Bourdet o satiră. Păcate ca al eroinei sale sunt vechi. — Istoria a înfățișat cu amănunte violențele sexuale din Lesbos. — S'ar putea însă spune că atari păcate s'ar răspândi acum când se manifestă o tendință de program militant feminist: „egalizarea sexelor“. Și din acest punct de vedere, simt șerpind discretă satira autorului, care nu poate desigur să ia atitudinea de profesor de morală. Se simte în satira lui însă pulsația unei indignări, care dă piesei o atmosferă de osândirea viiului.

Socotim, însă, că pe cât e de primejdios subiectul pe atât e de bine, de logic și de distins tratat.

D-ra Ventura cu marele său talent cu neîntrecută-i putere de manșare a creat un rol, care-i face cinste. Cuvinte bune pentru toți harnicii interpreți și o notă deosebită pentru curajul d-nei Mohor.

LA POPULAR: „COANA CHIRIȚA
și „BANCHETUL“

Am toate cuvintele bune pentru silințele directorului teatrului Popular d. Ion Sân Georgiu de a face o școală bună

teatrală pentru publicul mare. Ceeace a isbutit să facă d-sa cu vodevilul lui Alexandri, „Coana Chirița la Iași“, e demn de toată luarea aminte.

În vremea, când se dă o luptă așa de strașnică pentru limpezirea conștiinței naționale, pe temeuri de lămurirea datinelor și legarea cât mai strânsă de documentarea istorică și evolutivă a sufletului românesc, e fără îndoială necesară reinvierea unor lucrări literare, care au încadrat o epocă din istoria poporului. Și „Coana Chirița la Iași“ închide o seamă de moravuri cu tot pitoșorul lor, pe care e bine să le cunoaștem. În măsura, în care ne impresionează trecutul, avem puțința de a măsura calea pe care am străbătut-o și cum am străbătut-o.

Relev talentul d-nei Stoenescu și priceperea de regie a d-lui Eliade.

Tot la teatrul popular s'a reprezentat și piesa d-lui Ion Sân Georgiu, „Banchetul“.

E o satiră vioaie, cu vervă și cu talent scrisă. Are mai ales o ținută literară.

E o sarjă împotriva ușurinței contagioase de a lăuda, pentru orice și apoi, repede, repede a critica tot așa de ușor.

Piesa d-lui Sân Georgiu e bazată pe foarte reale observații și realizată cu însușiri de scriitor, care-și dă seama de valoarea acelor însușiri.

B. C.

TEATRUL NAȚIONAL: „BIRUITORUL“
de d-nii AL. Băbeanu și Vintilă
Rusu-Șirianu

După o serie de premiere originale, originale prin căderea lor vertiginosă, Teatrul Național a reluat o piesă tot originală, dar bună. Ca și majoritatea celorlalte piese românești, nu trebuie să încadrăm nici „Biruitorul“ d-lor Băbeanu și V. Rusu-Șirianu, în frescă cu proporții de etern și universal, — poate că nici autorii nu au ținut la așa ceva — ci s'o mărginim în sfera destul de pretențioasă și ea, a pieselor care plac.

O astfel de piesă era ca prima menire să dea spectatorului impresia, când a eșit dela teatru, că a petrecut o seară bună și că el este mai deștept, mai tare, mai șmecher sau mai moral decât eroii. Aceste piese reprezintă un fragment de viață, puțin deosebită de aceea a faptelor diverse, rare, tratată însă cu finețe, cu artă, pe un plan superior, dar numai ca o „pochade“ ca să folosim o indicație pictoricească.

Toate aceste calități, cu defectele inerente geniului, când el este considerat prea grav, sunt întrunite și în „Biruitorul“.

Cum presupunem subiectul cunoscut, piesa având când s'a jucat prima oară un succes meritat, vom îndica lucruri care privesc ansamblul.

„Biruitorul“ bancherul Strujan, este construit cu artă surprinzătoare pentru doi tineri autori. Poate prea puțin motivat în schimbarea bruscă din actual al doilea, când se pleacă în fața iubirii, rămâne totuși viu în mintea spectatorilor, în sensul de biruitor — așa cum biruitorii de categoria lui, sunt înțeleși de marele public.

Mai vag conturat și cu oarecare șovăchii în precizarea evoluției, ni se prezintă al doilea personaj de seamă al piesii; Maria, soția lui Ștefan. Personajele secundare, ca orice personaj socotit și de autori ca atare, ajută la desfășurarea piesei cu aspectul lor sărăcăcios și lipsiți de suflu.

„Biruitorul“ cu toate aceste mici scăderi, este o piesă „bine construită“, care „se ține“, ca să folosim un limbaj de

culise. Modificările aduse de autori ultimului act, au ajutat la succes și la înălțarea nemulțumirilor ce nășteau unele situații false și inutile.

Rolul lui Strujan jucat în anii trecuți de d. Storin a fost susținut de d. Bulfinski cu multă vigoare și pricepere. Excelență d-na Anca Buzescu în rolul atât de greu al Muriel.

Restul ansamblului foarte bun, cu excepția d-lui Ciprian, care n'a înțeles că un erou mediocre, ca om nu trebuie numai decât jucat mediocre.

Direcția teatrului a avut mână fericită cu reluările în acest an și a făcut destul, când moștenirea lăsată a fost atât de strălucită prin însușe.

INTERIMAR

INTRE APOLLO ȘI ISUS

Continuând eseurile pe tema ortodoximului, începute cu acel luminos „Isus în țara mea“, de Nichifor Crainic trasează sub titlul de mai sus, o paralelă între idealul estetic al antichității și cel al creștinismului: „Subordonat unei religii a cărnii, idealul artei grecești era Apollo și Venus, forme desăvârșite ale trupului carnal. În totală opoziție idealul artei creștine e arcentul și mărtirul, cari disprețuiesc carnea cu rotundzimele ei formale, se adâncesc în viața lăuntrică și apar în pictură cu liniile trupești frânte de trudele înfrânării și de durerile tragice ale martirajului“.

Religia creștină a consacrat estetica „urâtului“. Dar „urâtul“ acesta a umanizat arta și i-a revărsat izvoarele adânci:

Dar acest „urât“, introdus în artă de asceza creștină, caută să fie o preocupare a literaturii și artei moderne. Fărăste, nu din aceleași străvechi motive. Glorificarea „urâtului“ ascetic a educat însă pe om făcându-l sensibil la aspectele mizeriei din lume. Ceeace iluminează „urâtul“ în arta modernă e mila de suferințele aproapelui. Mila e una din cele mai nobile forme ale dragostei creștine, și ce înseamnă corespondența ei în artă — „urâtul“ — decât însăși adâncirea și umanizarea artei, — miracol pe care creștinismul îl infăptuiește continuu în cultura omenirii? Și dacă azi tot se mai vorbește de rolul social al artei și literaturii, ca puteri capabile să transforme sufletul societății, aceasta se datorește elementului de milă și dragoste de aproapele, pe care Cristos l'a introdus în viața și în arta omenirii. Când Nietzsche luă celebra lui atitudine de Antichrist, se gândea mai ales la această milă creștină pe care n'o putea suferi și pe care o acuza de desfigurarea idealului de frumusețe și morală antică. — Idealul omului tare, superb în spirit ca Lucifer și frumos la trup ca Apollo, idealul supraomului, într'un fel, Nietzsche reeditează pe Iulian Apostatul. Dar pe vremea lui Iulian, „marele Pan“ murea ucis de asceză și Apollo nu mai găsea închinători. Psyche cădea, convertită la picioarele lui Isus...

Odată cu ea, arhitectul păgân se converti și în loc de Acropole clădi Sfânta Sofia și domul gotic din pietrele templelor dărâmate; pictorul părăsi mozaicul pompeian și creia pictura monahală a lui Manuel Panselinos; poetul cântă imnurile lui Grigore și turnă cerneală în călmara lui Dante; oratorul lepădă filipicele pentru predicele Crisostomului; Phidias deveni Michelangelo; avocatul se converti în Tertulian apologetul; Plato se preschimbă în Fericitul Augustin; miticul Marsyas cântă glasurile lui Cucuzel și concepu dămnezeștile oratorii ale lui Johan Sebastian Bach. Simfonia a nouă și Missa solemnă ale lui Beethoven; Eschyl scrisse romanele apocaliptice ale lui Dostolevski...

E C O U R I

REDACTIONALE

□ În numerile viitoare vor publica versuri, proză și studii: Ion Pillat, C. Ardeleanu, Ion Călugăru, Vintilă Parascchivescu, Elena Protopenescu, Radu Boureanu, N. I. Herescu, N. Milon, George Dorul Dumitrescu, Florica Mumuianu, Virginia Gheorghiu, Mircea Gheorghiu, Alexandru Colorian, G. Carapucea, Aurel Locusteanu etc., etc.

CONCURSUL DE POEZIE DIN AMERICA

D. Ion Lepa, redactorul magazinului cultural „Orizontul” din Detroit, Michigan, Statele-Unite, despre al cărui concurs de poezie am anunțat la timp, ne trimite următoarele:

„Contestul de poezie anunțat de revista „Orizontul”, din Detroit, Michigan, Statele Unite, a expirat. De oarece scriitorii români, către care era adresat acest contest nu au arătat nici-un interes față de acest ofert, cu o singură excepție, ne-am hotărât a retrage deocamdată oferta noastră, până la timpuri mai favorabile”.

ALTA CAPITALA

Discuțiile urmate pe tema strămutării Capitalei la Brașov — discuții cu atât mai interesante astăzi când însăși Regina și-a mărturisit dorința — ne-a îndemnat să reproducem articolul-brosură, apărut în 1861, al lui Costache Negruzzi, în care se discută cu pătrundere și justefă problema unei alte capitale, în condițiile create de Unirea Principatelor.

CARTI NOU

□ **ADRIAN PASCU**: Irena, comedie dramatică în 3 acte. (Premiată de Teatrul Național din Iași); Biblioteca Semănătorului, nr. 148—149; ed. librăriei diocexane; Arad, 1926.

□ A apărut volumul de poezii „Evdării”, de G. Nichita.

EXPOZIȚII DE ARTA NOUA

□ În sala librăriei Hasefer „s'a deschis o expoziție de artă nouă — „Contemporanul” — Marcel Iancu, Mihaela Petrașcu și A. Brătășanu.

□ Duminică, 20 Februarie 1927, are loc la Academia Artelor Decorative vernisajul expoziției de pictură a d-lui M. H. Maxy.

ACTIVITATEA „ASTREI”

□ D. vicepreședinte al „Astrei” Dr. Gheorghe Preda a ținut o conferință la „Ateneul Român” din București, în ziua de 30 Ianuarie. D-sa a vorbit despre o călătorie a d-sale în Orient întreprinsă în anul 1926. Conferința, întovărită de proiecțiuni luminoase, a fost ascultată cu deosebit interes de numerosul public și viu aplaudată.

Tot domnul vicepreședinte Dr. G. Preda a ținut o conferință în Timișoara, în ziua de 4 Februarie, când s'a reorganizat despărțământul Timișoara al „Astrei”.

□ „Astra” adresează o rugăminte autorilor români și publicului românesc. În publicația „Astrei” e plănuț să apară o broșură în care se vor trece în revistă toate piesele teatrale bune, pentru copii, pentru sate și pentru diletanții dela oraș, cu informațiile necesare unuia care vrea să le joace: scenărie, roluri, durată, etc. „Astra” roagă pe toți cari au scris astfel de piese sau au experiență în privința executării unor piese de acestea să trimită sau piesele respective sau — dacă nu le au — să atragă atenția asupra cutărei sau cutărei piese, care ar fi vred-

nică de jucat (cu indicația: de cine e scrisă piesa, unde se poate juca, unde s'a jucat cu efect). O astfel de listă de piese teatrale vrednice de jucat va prinde bine publicului nostru dela sate și de la orașe, care vrea să-și petreacă timpul într-un mod mai inteligent și să ajute propășirii culturale. Corespondența aceasta să se trimită pe adresa „Astrei” (Sibiu, str. Șaguna 6), cu mențiunea, pentru ancheta teatrului de diletanți.

□ A apărut Nr. 144 din „Biblioteca populară a Asociațiunii”, povestirea din viața poporului bănățean: „Piatra credinței” de Coriolan Brediceanu. O povestioară vioaie, de pe vremea când Lușorul era în mâna Turcilor. Plină de acțiune, cu fapte, cari dau aripi fantaziei jărănești povestirea este potrivită în casele noastre, la țară. (Prețul Lei 5).

CORA IRINEU

Din inițiativa Societății Română de filosofie și a cercului dela „Ideea Europeană” s'a celebrat, Duminică, 13 Februarie un parastas de trei ani de zile, pentru sufletul Corei Irineu, plecată așa de timpuriu și așa de dramatic, din viață.

A fost o pioasă readucere aminte a unui suflet candid și totodată a unei scriitoare cu mari calități, care a dovedit în Scriori bănățene dragoste de pământul românesc, de sufletul popular, însușiri de călătoare și de stilistă.

În proza românească Cora Irineu și-a reținut câteva pagini de definitivă literatură.

CERCUL SBURATORULUI

□ În ședința dela 13 Februarie a cercului Sburătorului, d. Gh. Brăescu a sfârșit lectura romanului Mos Belea; d-na Alice Sturza a citit primul act dintr-o nouă comedie; d. E. Lovinescu fragmente inedite din vol. III al Istoriei lit. romcontemporane; d-ra Marga Nicolau o schiță. S'au citit apoi poezii de Ion Barbu, Camil Baltazar, Em. Gulian și alții.

BIBLIOTECA INTERALIATA

□ Contele de Beaumont, vice-președintele Cercului Uniunii Interaliata din Paris (33 Faubourg St. Honoré), luând inițiativa unei biblioteci interaliata, adresează un căduros apel instituțiilor, autorilor și oricărui alt binevoitor, cu rugăminte de-a trimite pentru această bibliotecă orice fel de carte de propagandă românească, pe cât posibil în limba franceză sau engleză (studii politice, economice și științifice, literare, istorice, etc.)

Interesul nostru de-a figura cât mai complet și demn în această bibliotecă, recomandă dela sine acest apel.

REVISTE

NAZUINȚA ROMANEASCA (VI. 1 Ianuarie 1927).

D. Al. Popescu-Telega, eminentul hispanizant căruia literatura românească îi datorește atâtea traduceri din epica spaniolă precum și un suocint studiu asupra lui Cervantes, publică un remarcabil studiu: „Gloria lui Don Ramiro”.

În cadrul unei conferințe, pe care a ținut-o la Universitatea populară din Vălenii de Munte, d. Al. Popescu-Telega face o amănunțită analiză a romanului istoric „Gloria lui Don Ramiro”, a lui Enrique Larreta și în care trăiește tot sufletul de misticism activ al spaniolului, închiziția și istoria Spaniei din veacul XVI. Astfel de studii, veritabile inițieri într-o

literatură ca și total ignorată, așteaptă lumina tiparului, pentru binele cât mai multor cititori. D-nii N. I. Herescu și T. Păunescu-Ulmu tinerii redactori ai revistei, contribuiesc cu însemnări și versuri. „Elegia a patrusprezecea” din Jammes, în traducerea d-lui Herescu, ne-a convins definitiv de ceace eram mai mult decât siguri: sunt opere inadaptabile. Și din elegiile lui Jammes neapărat a patrusprezecea.

O cronică a revistelor, face parte și „Universului Literar”, „...acest săptămânal a ajuns să facă figură prezentabilă. (Dar să ne înțelegem: tot fără poezie!)”

Cronica e scrisă, precum se vede, cam de mult. Între timp „Universul Literar” s'a onorat publicând din poeziile tinerilor redactori ai „Nazuinței Românești”. Ceace ar fi dus la radierea parantezului de mai sus. Dar sau colile se trăsaseră sau... mai știu... poate că e și altă explicație.

CONTIMPORANUL (VI. 73 Febr. 1927)

Un admirabil desen, un Christ ducând crucea, de Dida Solomon. O adevărată poemă. În orice caz o reală poemă.

O schiță bizară și minunată de Ion Vineu: „Victoria Sălbatică”, de o vervă — aproape sălbatică — care este numai a dumisale. Un lirism al irealului, o precipitare de senzații și neîntrerupt scriitorul prezent și strunind toți sirepii acestia ai fantaziei sale îndrăcite.

VIATA LITERARA (I. 36, 5 Febr. 1927):

Un prim articol al d-lui Al. Bădăuț, despre Beethoven câteva cuvinte profesorale ale d-lui Ramiro Ortiz, despre Barbusse, d. G. Călienscu, dar mai presus interesantă convorbirea d-lui I. Valerian cu d. Ion Barbu. Poetul inimitabilei Uvedenrode de care și-au rupt gâtul, ca de o stâncă tarpeiană, atâția dintre confracții noștri, vorbește despre sine și despre poezia sa. Rezervându-ne plăcerea să revenim la timp oportun asupra poeziei Uvedenrode, vom reține pentru astăzi destăinuirile sale dela geometrie la poezie:

Mă stimez mai mult ca participant al matematicilor și prea puțin ca poet, și numai atât cât poezia amintește de geometrie. Oricât s'ar părea de contradictorii acești doi termeni la prima vedere, există undeva, în domeniul înalt al geometriei, un loc luminos unde se întâlnește cu poezia. Suntem contemporanii lui Einstein care concurează pe Euclid în imaginarea de universuri abstracte, fatal trebuie să facem și noi (vezi sincronismul d-lui E. Lovinescu) concurență demifurgului în imaginea unor lumi probabile. Pentru aceasta, visul oniric este o nouă sursă de inspirație Ca și în geometrie, înțeleg prin poezie o anumită simbolică pentru reprezentarea formelor posibile de existență. Domeniul visului este larg și întotdeauna interesant de exploatat. În felul acesta înțeleg supra-realismul, care în cazul nostru devine un înfr realism.

Când voi avea bani, visez să scot o revistă cu nume matematic, a nu se confunda cu „Algebra” lui Camil Petrescu, căruia nu-i permit să scoată o revistă cu acest nume, căta vreme nu-mi va explica de ce. — I este un simbol de perpendicularitate). Revista ar purta un titlu arbitrar și eufonic, iar pe frontispiciu, ca motto, dictonul lui Platon: „Nimeni să nu intre aici, dacă nu-i geometru”. Asta nu înseamnă că poezii vor fi excluși. După cum și-am spus, pentru mine poezia este o prelungire a geometriei, așa că, rămânând poet, n'am părăsit nici odată domeniul divin al geometriei.